

ภาคผนวก

ความสำคัญของข้าวในล้านนา

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญต่อชีวิต และเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของล้านนา ผู้วิจัยศึกษาเรื่องข้าว โดยใช้ข้อมูลทางโบราณคดี มานุษยวิทยา และตำนานพื้นเมืองภาคเหนือ ในประเด็นต่อไปนี้

1. แหล่งกำเนิดข้าว
2. ข้าวในประเทศไทย
3. ข้าวในล้านนา
4. ข้าวกับพัฒนาการของล้านนา

1. แหล่งกำเนิดข้าว มีการค้นคว้าและเสนอข้อมูล โดยนักวิชาการมีความเห็นพ้องกันว่า ข้าวเป็นพืชที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีถิ่นกำเนิดทางตอนเหนือของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่นักวิชาการมีข้อสันนิษฐานที่แตกต่างกันเรื่องแหล่งปลูกข้าวแห่งแรก 2 แนวคิด คือ แนวคิดแรก เห็นว่าประเทศจีนและอินเดียทำการปลูกข้าวก่อน แนวคิดที่สอง เห็นว่าบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นแหล่งปลูกข้าวเก่าแก่ที่สุดของโลก

ซาง เคซี.(Chang K.C.)(อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528) ศึกษาการเริ่มต้นเพาะปลูกในพื้นที่ตะวันออกไกล(The Beginning of Agriculture in Far-East,1976) เขาเสนอว่า ข้าวป่าเกิดขึ้นตามธรรมชาติบริเวณชายเทือกเขาหิมาลัยทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ผ่านทางเหนือของพม่า เข้าไปทางตอนใต้ของประเทศจีนและตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ต่อมามนุษย์ได้ทำการปลูกข้าวในเขตประเทศจีนและอินเดียก่อน จากนั้นจึงแพร่เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ศ.ชาร์ล ไฮแอม(Charles Higham)และดร.รัชนี ทศรัตน์(2542) ได้ใช้ข้อมูลและหลักฐานทางโบราณคดีจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีหนองโนและโคกพนมดี จังหวัดชลบุรี รวมทั้งแหล่งโบราณคดีเนินอุโลก จังหวัดนครราชสีมา ได้เสนอข้อคิดเห็นทางโบราณคดีว่า การเพาะปลูกข้าว นั้นปรากฏขึ้นในแถบลุ่มน้ำแยงซี โดยประชากรที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกและนิยมตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัยเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม หลังจากนั้น จึงแพร่กระจายไปยังภูมิภาคอื่นๆและเข้ามาสู่แถบประเทศไทยเมื่อราว 4,000 - 4,300 ปีมาแล้ว ปรากฏหลักฐานที่บ้านโนนนกทา

จังหวัดขอนแก่น โนนพระไวย จังหวัดลพบุรี และบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี การเพาะปลูกและพิธีกรรมในภูมิภาคนี้เชื่อมโยงกับหมู่บ้านแยงซี นับย้อนกลับไปได้เมื่อ 4,800 ปีก่อนพุทธศักราช

ในขณะที่ บายาร์ด(Bayard) และ โซลฮัม(Solhum)(อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528) พบหลักฐานทางโบราณคดีจากการขุดที่โนนนกทา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบเปลือกข้าวผสมอยู่ในเครื่องปั้นดินเผา มีอายุราว 5,500 ปี จากข้อเสนอดังกล่าวแสดงว่า บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีการปลูกข้าวก่อนประเทศจีนและอินเดีย

เชสเตอร์ กอร์แมน(Chester Gorman) (อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528) ได้ให้ความเห็นว่า อาณาบริเวณของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น แต่โบราณจะต้องรวมบริเวณตั้งแต่ตอนใต้ของที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงในประเทศจีนเข้าไว้ด้วย เพราะประชาชนที่อยู่ในเขตนี้ไม่ใช่คนที่พูดภาษาจีน จากแนวคิดเรื่องแหล่งปลูกข้าวนั้น ผู้วิจัยมีเห็นว่า ไม่ว่าแหล่งปลูกข้าวที่เก่าแก่ที่สุดจะอยู่บริเวณตอนใต้ของประเทศจีน หรือบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นไปได้ว่ากลุ่มคนทั้งสองต่างมีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ เป็นคนชนชาติเดียวกันคือชนชาติไท

นอกจากการศึกษาเรื่องถิ่นกำเนิดและแหล่งเพาะปลูกข้าวแล้ว นักวิชาการญี่ปุ่นยังสนใจศึกษาชนิดของพันธุ์ข้าวที่แพร่หลายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มต้นคำว่าจากลักษณะของเปลือกข้าวหรือกลบที่ผสมอยู่ในอิฐโบราณที่กระจายตามโบราณสถานในภูมิภาค พบว่าข้าวที่แพร่หลายเข้ามาจำแนกได้ 3 ชนิด คือ จาปองนิกา (japonica) หรือ ซินนิกา(sinica)มีเมล็ดกลมชนิดหนึ่ง พวกอินดิกา (indica) ซึ่งมีรูปร่างของเมล็ดข้าวยาวชนิดหนึ่ง และชนิดที่เรียกว่า จาวานิกา (javanica) ซึ่งเป็นข้าวเมล็ดใหญ่และยาวอันเกิดจากการคัดเลือกพันธุ์ข้างชนิดอินดิกามาผสมขึ้นใหม่ ข้าวชนิดจาปองนิกา-เมล็ดกลมแพร่หลายจากทางเหนือลงมาตามลำน้ำโขง ข้าวชนิดอินดิกา-เมล็ดยาวแพร่จากประเทศอินเดีย ผ่านชายทะเลในเขตอ่าวเบงกอลลงมายังลุ่มน้ำอิรวดีบริเวณที่ราบลุ่มตอนใต้ของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาผ่านไปจนถึงประเทศเขมร ส่วนข้าวพันธุ์จาวานิกานั้นเริ่มปลูกในอินโดนีเซียราว 1,084 ก่อนคริสตศักราช แล้วต่อมาแพร่หลายเข้าไปในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ (อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528)

2. ข้าวในประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยแถบข้าวจากแผ่นอิฐโบราณสถานในประเทศไทย 108 แห่ง¹ ข้าวที่พบในแผ่นอิฐจากประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น

1. ข้าวเมล็ดป้อม คล้ายข้าวพันธุ์จาปอนิก้า (japonica-like) ได้แก่ข้าวเหนียวทิ้งอกในที่ลุ่ม (the glutinous-lowland variety)
2. ข้าวเมล็ดใหญ่ เป็นพันธุ์ข้าวเหนียวทิ้งอกงามอยู่ตามภูเขาหรือที่ราบสูง
3. ข้าวเมล็ดเรียวยาว ได้แก่ ข้าวเจ้า

จากผลของการวิจัยปรากฏว่า

1. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 16 มีข้าวเมล็ดป้อมมาก รองลงมาได้แก่ข้าวเมล็ดใหญ่ ข้าวเมล็ดเรียวยาวพบบ้างแต่พบมากที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะดังกล่าวไม่พบข้าวเมล็ดเรียวยาวในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
2. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 20 ยังพบข้าวเมล็ดป้อมอยู่เช่นสมัยก่อน มีข้อสังเกตคือ ข้าวเมล็ดเรียวยาวกลับทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั่วประเทศไทย ส่วนข้าวเมล็ดใหญ่กลับมีจำนวนลดลง
3. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 ข้าวเมล็ดป้อมพบแต่กระจายทั่วไป ส่วนข้าวเมล็ดเรียวยาวกลับเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างฉับพลัน โดยเฉพาะในที่ราบภาคกลาง ในทางตรงข้ามข้าวเมล็ดใหญ่กลับมีจำนวนลดลง
4. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 23 ข้าวเมล็ดเรียวยาวพบมากที่สุด โดยเฉพาะที่ราบภาคกลาง ส่วนข้าวเมล็ดป้อมและเมล็ดใหญ่กลับไปปลูกกันเฉพาะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในขณะที่ เซสเตอร์ กอร์แมน(Chester Gorman)และชาร์ล ไฮคัม(Charles Higham) (อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528) นักโบราณคดีที่ศึกษาและขุดค้นทางโบราณคดีในประเทศไทย ได้ขุดค้นโบราณคดีที่ถ้ำผี อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหลักฐานและสมมติฐานเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยลงสู่ที่ราบ พบหลักฐานสำคัญ ได้แก่ ข้าวเมล็ดป้อมและผลไม้ และพบเครื่องมือหินชนิดบางที่ใช้ในลักษณะใบมีดสำหรับเก็บเกี่ยวพืช เช่น ข้าวได้ จากหลักฐานทางโบราณคดีก่อให้เกิดข้อสันนิษฐานว่า คนสมัย

¹ เป็นการศึกษาของนักวิชาการชาวญี่ปุ่น Tadayo Watabe, Tamoya Akihama (อ้างใน ชิน อยุดี, 2514)

ก่อนอาจจะเริ่มทดลองนำพืชบางชนิดมาเพาะปลูกเมื่อ 6,000 - 9,000 ปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานนี้ยังไม่พบหลักฐานสนับสนุน ปัจจุบันยังไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไป

สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีการทำนามาแล้วกว่า 5,000 ปี ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 ประเทศไทยมีการปลูกข้าวอยู่ 2 ชนิด คือ ข้าวเหนียวเมล็ดป้อมซึ่งออกงามในที่ลุ่ม และข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ซึ่งออกงามในที่สูง ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 จึงมีการปลูกข้าวเมล็ดเรียวยาว คือ ข้าวเจ้า แพร่หลายในที่ราบลุ่มภาคกลาง ส่วนพันธุ์ข้าวเหนียวดั้งเดิมนั้นยังคงปลูกบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

3.ข้าวในล้านนา

ทาดาโย วาตาเบ , ทาโมยา อาคิฮามาและโอซามุ คิโนชิตะ(Tadayo Watabe,Tamoya Akihama , Osamu Kinoshita) (อ้างใน ชิน อยู่ดี,2514)ศึกษาวิจัยแลกเปลี่ยนโบราณข้าวจากแผ่นอิฐโบราณจากทุกภาค ในส่วนของจังหวัดภาคเหนือได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ พบว่า¹

1. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 16 บริเวณภาคเหนือมีการปลูกข้าวเมล็ดป้อม ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวเหนียวซึ่งออกงามในที่ลุ่ม
2. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 20 มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกข้าวเมล็ดป้อม เริ่มมีการปลูกข้าวเมล็ดเรียวยาวคือข้าวเจ้า และข้าวเมล็ดใหญ่คือข้าวเหนียวซึ่งออกงามในที่สูง
3. ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 ส่วนใหญ่ยังคงปลูกพันธุ์ข้าวเมล็ดป้อม ข้าวเมล็ดเรียวยาวลดลง ในขณะที่ข้าวเมล็ดใหญ่ไม่มีการเพาะปลูก
4. ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวเหนียวคือข้าวเมล็ดป้อมและข้าวเมล็ดใหญ่ ส่วนข้าวเจ้าคือข้าวเมล็ดเรียวยาวมีการปลูกแต่เป็นส่วนน้อย

จากข้อสรุปจากหลักฐานทางโบราณคดี มีกลุ่มคน 3 กลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือของไทย กลุ่มแรกคือ คนที่ปลูกข้าวเหนียวเมล็ดป้อม อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม กลุ่มที่สองคือคนที่ปลูกข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ อาศัยบริเวณที่สูง กลุ่มที่สามคือ กลุ่มคนที่ปลูกข้าวเจ้า ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่แพร่มาจากภาคกลางของไทย

¹ สรุปความจากตารางข้อมูล Tadayo Watabe,Tamoya Akihama (อ้างใน ชิน อยู่ดี,2514)

ข้อสรุปทางโบราณคดีสอดคล้องกับตำนานสิงหนดิโยนกชัยบุรีศรีเชียงแสน ที่กล่าวถึงเจ้าสิงหนดิที่เดินทางมาตั้งเมืองอยู่ไม่ไกลจากแม่น้ำโขง โดยมีทำเลที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับทำนา ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานว่า คนกลุ่มแรกที่ปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่ราบคือชนชาติไท ซึ่งอพยพจากตอนใต้ของประเทศจีน มาตั้งอาณาจักรโยนกนครไชยบุรี คนกลุ่มที่สองคือ ชาวลัวะและขอม ซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง มีหัวหน้าเรียกกันว่าปู่เจ้าลางจก “เหตุเพราะหัวหน้านั้นมีจก คือจอบขุดดินมากกว่า 500 เล่มขึ้นไปแจกจ่ายให้หมู่บ้านรเวาเยียมไปทำไร่”(พระยาประชาภิจักรจักร,2513) คนกลุ่มที่สามคือชนชาติมอญที่เข้ามาตั้งอาณาจักรหริภุญไชยสมัยพระนางจามเทวี เป็นผู้นำพันธุ์ข้าวเจ้ามีการปลูกในอาณาจักรขอมมาปลูกในล้านนา ในสมัยนั้นขอมเป็นชนชาติที่มีอำนาจ ข้าวเจ้าจึงถือว่าเป็นข้าวของเจ้า ซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง ส่วนข้าวเหนียวของชาวพื้นเมืองเรียกว่า “ข้าวไพร่” หรือ “ข้าวเน้ง” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2542)

4.ข้าวกับพัฒนาการของล้านนา

กอร์แมน ชาล์ด(Gorman Childe) (อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม,2528) นักโบราณคดีชาวอังกฤษศึกษาพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์มี 3 ขั้นตอน

1. การเปลี่ยนแปลงจากยุคหินเก่าสู่ยุคหินใหม่ (Neolithic revolution) การปฏิวัติสมัยหินใหม่ คือ การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบแสวงหาอาหารตามธรรมชาติ(food gathering economy) ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมปริมาณการผลิตไม่ได้มาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผลิตอาหาร(food product economy) มีการสะสมอาหารที่เพียงพอต่อการขยายตัวชุมชน ทำให้บุคคลในสังคมบางกลุ่มไม่ต้องทำหน้าที่ผลิตอาหาร ให้อาหารกับการเป็นผู้ทำงานเฉพาะ(specialization)ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ ช่างฝีมือ นักปกครอง พระและหมอผี
2. การพัฒนาสู่สังคมเมือง (Urban revolution) มีการพัฒนา 2 ลักษณะ ประการแรก การตั้งถิ่นฐานในเขตที่สูง(high land) เพาะปลูกแบบเลื่อนลอย(Slash and burn cultivation) ไม่ตั้งถิ่นฐานในที่ใดอย่างถาวร(Sedentary settlement) มีการเคลื่อนย้ายเสมอเพื่อหาที่อุดมสมบูรณ์ การผลิตอาหารไม่แน่นอน การพัฒนาไม่เกินระดับที่เป็นสังคมแบบชนเผ่า(tribal society) ประการที่สอง ชุมชนมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานในที่ลุ่มต่ำ(low land) ไม่ต้องโยกย้ายที่อยู่เพราะในที่ลุ่มน้ำท่วมถึง แต่ละปีน้ำจะพัดเอาโคลนตะกอนที่เป็นปุ๋ยธรรมชาติมาทับถม จึงเป็นเหตุให้ชุมชนนั้นอยู่ติดที่

(Sedentary settlements) มีโอกาสขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่โตได้ เพราะมนุษย์ต้องร่วมมือกันควบคุมธรรมชาติในเรื่องการขาดแคลนนํ้าหรือการมีนํ้าท่วม การร่วมมือที่สำคัญได้แก่การสร้างเขื่อนกั้นนํ้าระบายนํ้า ซึ่งต้องอาศัยการจัดโครงสร้างองค์กรทางสังคมให้มีระเบียบวินัย

3. การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม (Industrial revolution)

ผู้เชี่ยวชาญขององค์การพัฒนาลุ่มแม่นํ้าโขงขององค์การสหประชาชาติ (Dr. W.J. Vanliere อ้างใน ศรีศักร วัลลิโภดม, 2528) ได้เสนอความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่า การปลูกข้าวโดยหว่านลงในที่ราบลุ่มแม่นํ้า หรือที่เรียกว่า ฟลัด ไรซ์ (Flooded rice) เป็นการเพาะปลูกที่ง่าย เพราะอาศัยนํ้าท่วมที่นาแล้วจึงหว่านข้าวลงไป ทำให้ชุมชนปักหลักอยู่กับที่ มีโอกาสพัฒนาตัวเอง และสร้างความสัมพันธ์ในทางสังคมและวัฒนธรรมกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกอร์แมน ชาลด์ (Gorman Childe) ที่เห็นว่า การที่มนุษย์รู้จักเพาะปลูกทำให้เกิดการสะสมอาหาร ทำให้มีคนบางกลุ่มไม่ต้องใช้แรงงาน แต่เป็นกลุ่มคนที่ทำหน้าที่เฉพาะในสังคม และการตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ราบเหมาะสำหรับปลูกข้าวทำนา ทำให้ชุมชนนั้นอยู่ติดๆ มีการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อดูแลเรื่องนํ้าที่ใช้ในการทำนา ในที่สุดมีการจัดองค์กรขึ้นเป็นรัฐและสังคมเมือง

จากข้อมูลทางโบราณคดีและตำนานพื้นเมือง มีข้อสรุปเรื่องการตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยว่า มีชนดั้งเดิมคือลัวะและขอม ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนในถ้ำและบริเวณที่เชิงเขา ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานว่า ชนชาติลัวะและขอม ซึ่งเป็นชนชาติดั้งเดิมที่มีการเพาะปลูกแบบเลื่อนลอย ย้ายถิ่นที่อยู่ไปเรื่อยๆ สังคมจึงพัฒนาอยู่แค่สังคมแบบชนเผ่า ในขณะที่ชนชาติไทเพาะปลูกในพื้นที่นํ้าท่วมถึง และจัดระบบนํ้าเพื่อการเพาะปลูก มีการสะสมผลผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความเจริญทางวัฒนธรรม และเปลี่ยนแปลงสังคมที่มีความเรียบง่ายสู่สังคมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

พิธีทำขวัญข้าว

หน้า 1 นะโมตัสสะภะคะวะโตอะระหะโตสัมมาสัมพุทธะ นามัตถุ โกละมารัตติ อิตัง
ธัมมะเทสะนัง ยังธรรมาเทศนา สัตถาเซตวันเน วิหารันโต ปะเสนะที โกละระราชา อะรักกะกะ
กะเพสิ สัตถาอันว่าสมเด็จพะบรมโลกะนาโถวิหะรันโต ครูกียังสัตถิตอยู่ปะเซตะ วัฒนณะมหา
วิหาร พระก็ปรารบถึงพะญา ปะเสนะทีโกละระราชา ให้เป็นเหตุ กะเถ สิ พระก็จึงคิดพระธรรม
เทศนา ให้เป็นยัตติด้วยคาถาบาดตันว่า โกละมารัตติวา เป็นอะริสฺสนิกระดังจักมานี้ยังมีในวัน
หนึ่ง พญาปะเสนะวิโกละระราชา ก็เสด็จไปยังทุ่งนาในการะเวลายามเช้า เพื่อไปดูข้าวอันสุก
เหลือง เต็มท้องทุ่งนาพญา (พระเจ้าแผ่นดิน) ก็ได้ทอดพระเนตรแลเห็นไผ่ยังพระโกสพข้าวจึงได้กลับ
พิจารณาว่าได้เห็นผู้วิเศษ เจ้าก็มานั่งสมาธิอยู่บนจอมปก (บนวังปก) ปางนาที่นั้น

หน้า 2 พระองค์ก็ได้เสด็จเพื่อว่าจะเข้าไปในวังอัน ส่วนว่าพระโกสพเจ้านั้นก็ได้ลวด
อนทรายกับหายไป กาละยามนั้นแหละ พญาก็มาเห็นเป็นอัศจรรย์แท้นักหนา พระก็พูดกับเสนา
อามาต และบริสัตทั้งหลายใครก็ไม่รู้สักคน พระก็ได้บอกลักษณะมา และก็กับมาอยู่ในราชวัง
และเมื่อถึงอรุณวันรุ่งขึ้นเช้า พระก็เข้าไปในวังทูลสาตาม ซึ่งพระพุทเจ้าตามที่ได้เห็นมานั้นทุก
ประการว่า “พนโตพระคะวา” ก็แต่พระพุทเจ้าตนอันเป็นผู้และภาวนาอันกว้างส่วนวันวานตนผู้
ข้า ก็ได้ไปดูยังที่นาไปด้วยบริสัตทั้งหลาย (บริวาร) แล้วผู้ข้าก็ได้เห็นพระองค์ตนหนึ่งนั่งสมาธิอยู่
บนจอมปก มีรัศมีอันงาม (มีลักษณะ) เหมือนดังพระพุทเจ้ากันว่าผู้ข้าได้เข้าไปใกล้ท่านก็ได้
หายตัวไปและจะเป็นด้วยสาเหตุอันใดก็ไม่รู้ จึงได้ขอให้หน่อไต้ทุ่งเทศนาด้วยเถิด ที่นั้น ภะคะวา
อันว่าพระพุทเจ้าก็

หน้า 3 ได้เทศนาว่าดูรามหาราชเจ้า อันที่ท่านได้ไปเห็นนั้นไม่ใช่บุคคลผู้ใดใครอื่น คือ
เป็นพระโกสพขวัญข้าว และเมื่อนั้นราชาอันว่าพญาปะเสนะทีโกละระราชาก็มีคำถามสงสัย จึง
นมัสการกราบไหว้พระพุทเจ้าว่าภันเตดูราข้าแต่พระพุทเจ้าสันโดแล จึงเรียกว่าพระโกสพนั้น
จาขอพระพุทเจ้าจงมีเมตตาเทศนาให้แจ้ง (กระจ่างชัด) ด้วยเถิด เมื่อนั้นพระพุทเจ้าจึงได้
เทศนาว่า “มหาราช ูรามหาราช ปะฐะวี คือว่า แผ่นดินทั้งมวลทุกที่และที่ใดนางธรรณีกะจะอยู่
ที่นั้น ผู้มีบุญเท่านั้นและที่จะได้รู้ได้เห็น ส่วนพระโกสพเจ้าคือวิญญานอันญา คือท่านนั้น ได้ชื่อ
ว่าพระโกสพเจ้าท่านมีคุณ 39 ดังเราจะเทศนาให้ฟัง บัดนี้ “อะติเตกาเลในอดีตลัมแล้วไปนาน
นักวันนั้นยังมีตฤกะตะสองคนผัวเมียกับลูกสาวคนหนึ่งหาข้าวอันจะกินไม่ได้ทุกยากไร้ ต่อหน้า 4

หน้า 4 นักหนาที่พากันขอกินตามชาวบ้านมาเลี้ยงชีวิตของตนทุกวัน ครั้งเมื่อในศาสนา
แห่งพระพุทเจ้า โบราณที่นั้น “เอ กะ ทิ ะ สัง” ยังมีในวันหนึ่ง ลูกสาวของสอง

ผิวเมีย ทุกชะตะก็ไปหาปลา กับลูกชาวบ้านในหนองน้ำที่หนึ่ง ข้าวก็ได้ห่อไปกับเขา เมื่อถึงเวลา ตีกินข้าวมาดั่งนั้น เขาก็ร้องเรียกพากันมากิน พร้อมหน้าทุกคนส่วนลูกสาวทุกชะตะไม่ได้ห่อข้าว ไปก็ไม่ได้กิน แล้วเขาก็ร้องเรียกมากิน นางก็ไม่กินด้วย นางมีใจอันระอาย เพราะตนไม่ได้ห่อข้าว และอีกทั้งตนยังเป็นสาว จึงร้องบอกไปว่าไม่กินกันเถิด เรากินแล้วท่านทั้งหลาย ว่าเสร็จแล้วนาง ก็หาปลาอยู่รอ เมื่อนั้นคนทั้งหลายเมื่อเขากินข้าวเสร็จแล้ว เขาก็พากันลงหาปลาต่อ ส่วนนางสาวทุกชะตะผู้นั้นก็ออกมาพัก และนางก็เห็นเม็ดข้าวอันตกอยู่เรือไรที่ดินริมหนองน้ำ

หน้า 5 ที่นั้นเป็นอันสวยอันงาม นางก็หิวข้าวมากนักนางจึงทนไม่ไหวนางก็ได้เก็บกิน 7 คำ แล้วนางก็อิ่ม แล้วนางก็ลงไปในหนองหาปลากับชาวบ้านเป็นเวลาอันนานมากจนค่ำลงแลง มาแล้ว ก็พากันกับเคหะสะพานบ้านเรือนของตนก็มีจำเียนแต่กาละนั้นลูกสาวทุกชะตะอันได้เก็บ กินข้าวที่ตกอยู่ริมหนองน้ำ นางก็บังเกิดมีครรภ์ยังท้องแห่งนางก็มี และเมื่อนั้นส่วนพ่อแม่ทั้งสอง ของนางนั้นก็ถามลูกของตนว่า นางเหี้ยมบุคคลคนผู้ใดมาเสพสมกับลูกนี้จา นางพ้อยมีใจไป เสพสุกับชายคนใดเล่านี้จาวาอัน นางก็ตอบว่าข้าไม่ได้ไปเสพสมกับชายคนใดคนหนึ่งเลย แต่ข้าก็ อัครยอยู่ประการหนึ่ง คือ ก่อนหน้านั้นข้าได้ไปหาปลากับผู้คนทั้งหลายชาวบ้าน แล้วข้าก็ได้เก็บ กินข้าวอัน

หน้า 6 เรือไรตามริมหนองที่นั้น ตั้งแต่นั้นมาข้าก็มาขาดฤดู (ประจำเดือนไม่มา) จนมา ถึงเดือนนี้ และสิ่งที่ข้าพูดออกมาเป็นคำพูดที่มีสัจจะจริง ๆ อันข้าได้ไปเสพสุกับผู้ชายใดก็หา ไม่ จึงขอพ่อและแม่จงอย่าได้สงสัยเลย นับแต่นั้นมาท้องของนางก็แก่มาได้ 9 เดือน กับอีก 9 วัน มารอดมาถึงดั่งนั้นนางก็มาประสูตร ได้ลูกผู้ชายคนหนึ่งเป็นอันบริสุทธิ์ดี(อ้วนท้วนสมบูรณ์) งามหมดไผ ประดุจดั่งทองคำ เป็นที่รักจำเริญใจของพ่อแม่หาที่เปรียบไม่ได้แม่ก็ดูแลรักษาอยู่ มาได้ 3 เดือน กุมารผู้นั้นก็ร้องไห้แล้วก็เอามือชี้ไปที่ป่าดงไฟ ตามคติวิสัยแห่งเจ้ายินดี กันว่าผู้ เป็นปู่เฒ่าไปแล้ว การที่ร้องไห้นั้นก็หายไปแล้ว ก็กลับมาอยู่สถานเคหาของตน อยู่มาวันหนึ่ง กุมารผู้นั้นได้รู้พูดจาปราศรัย บอกปู่ของตนว่าข้าแต่ปู่เป็นเจ้า หลายก็มาใคร่ได้ (อยากได้) ข้า เปือกสักกะบุง

หน้าที่ 7 จักเอามาเป็นเชื้อเพื่อจะเอาไปหว่านที่นาไปดูวันนั้นแหละ ปู่เมื่อนั้นปู่ก็กล่าวว่า หลานรักเอ๋ยจักให้ปู่เอาข้าวที่ไหนดมานั้นจา ทุกวันนี้เราก็กินข้าวไม่ได้ เพราะไม่ได้ไปแสวงขอข้าว ท่านมากินทุกวันนี้ การที่ไปขอข้าวเขามากินนี้ก็อันทุกยากลำบากอยู่แล้วว่าอัน ส่วนหลานนั้น ก็พูดจาวิจวอนกับปู่ไปขอใช้ ไปปู่ก็ทนยังคำพูดของหลานไม่ไหว จึงไปขอกับชาวบ้านเขาก็ให้เรือน ไหนดสักกำมือหนึ่ง เอามารวมกันพอประมาณว่าได้ กระบุงหนึ่งก็เอามาให้แก่หลานนั้นและ เมื่อนั้นหลานก็มีปิตินต์มากนัก พอถึงวันอรุณรุ่งเข้ามาแล้ว เจ้ากุมารก็บอกให้ปู่และแม่ตนให้ปู่เอา

ข้าและข้าวเปือกกระbungนี้ไปสูดงไฟ ที่ปู้จุ่มไปวันนั้น ว่าอันปู้ก็ตามหลานของตน ส่วนแม่นั้นก็อุ้มกุมารปู้นั้นก็แบกเอาข้าวกระbungนั้นไปในป่าดงพงไพรที่นั่นด้วยกับบอกให้ปู้ว่าจงเอาข้าวนี้หว่านลงไปตามดงไพรนี้ช่วยสวณปู้นั้นก็เสียดายข้าว

หน้า 8 ก็บ่ออาจที่จะหว่านลงได้ หลานนั้นก็ข้าบอกให้หว่านอยู่เรื่อย ๆ สองที่ สามที่ ปู้ก็ทนไม่ได้ ก็ได้หว่านลงไปตามคำพูดของหลานกันว่าหว่านลงไปหมดแล้ว จึงได้กลับมาที่บ้านของตนขึ้น และบุญพระนระติวะเส ก็นำรุ่งเข้ามาแล้วเจ้าก็บอกให้ปู้ลงไปดูตั้งข้าวที่หว่านไว้วันก่อนนั้นเกิด จะเป็นสันใด (เป็นอย่างไร) หลานอยากรู้ เมื่อนั้นปู้ก็ไปดู ส่วนอาชนาบุญแห่งพระโกสพกับันดาลข้าวที่หว่านไว้นั้น ก็เกิดเป็นต้นเป็นป้อมเป็นใบ เขียวงามเต็มทุ่งนาที่นั่น ประมาณว่าได้ร้อยไร่ ส่วนว่าปู้นั้นก็บังเกิดอัศจรรย์ใจมากนัก ก็มีวรรณะ ชมชื่นยินดี หาประมาณไม่ได้ แล้วก็บอกกับหลานมาเรือนแห่งตน แล้วก็กล่าวว่า หลานจำหลานข้าที่พ่อปู้กับหลานได้หว่านวันวานนั้นก็เป็นต้นเป็นกอเขียวงามหมดแล้ว ก็เป็นที่อัศจรรย์ใจอยู่มากนักหนา อยู่มาได้สามวันด้วยอำนาจพระโกสพมาเป็นดลสวณ ข้าวก็บังเกิดเป็นหน่อเป็นรวงพร้อมกัน

หน้า 9 ไปทั่วทุกต้นทุกตอ ตั้งแต่นั้นไปประมาณสามวัน ข้าวก็สุกเหลืองทั่วกันทั้งหมด ปู้นั้นก็กล่าวว่าโอยนอข้าวนี้ก็ปุนอัศจรรย์แล้วจะเอาคนที่ไหนมาช่วยเกี่ยวก็ไม่เงินที่จะเอามาจ้างก็หาไม่ได้ หลานจะทำอย่างไรดี เมื่อนั้นพระโกสพจึงกล่าวว่าอย่าได้ร้อนใจเลย ขอปู้จงทำเผื่อข้าวให้กว้างขวางประมาณหนึ่งไร่เนาเกิด เมื่อนั้นพ่อก็ได้ทำตามหลานบอกนั้นทุกประการกันว่าทำเสร็จแล้วคนทั้งหลายก็พากันมาดูจนเป็นโกราหล และบางคนก็กล่าวว่าสองเจ้านี้มาเมื่อก่อนก็มาขอข้าวของเรา ไปกินทุกวันและเวลานี้เราก็จะมาขอข้าวของเจ้าเหมือนกัน เมื่อนั้นปู้ย่าแม่ก็มาปรึกษากันว่าเราจะเอาอะไรมาหาบ เราจักจ้างพวกเขามาหาบมาชน ก็หาไม่ได้เราจะกระทำอย่างไรดี หลานจึงกล่าวว่า พ่อ และ แม่เป็นเจ้าอย่าได้คิดยากอะไรเลย

กลางคืนก็จะรู้ "อชชะริตตังกาเลสิ" ส่วนในกลางคืนนั้นก็ด้วยเดชะ พระโกสพ เป็นอันมากนั้นเหมือนข้าวมี่จิตใจบินมา

หน้า 10 เหมือนแม่ผึ้งฝูงใหญ่มาสู่สนทพประสาทเสียงก้องอวกาศปลายบนมาอยู่เราอยู่เยี่ยจนหมดไม่เหลือ จนเต็มแล้วเต็มย้ง บุญณัติสภาเว ส่วนกลางคืนนั้นพ่อรุ่งแจ้งมาแล้วพระโกสพคือว่ากุมารผู้นั้นก็เข้าไปสู่ที่ทানাข้าวที่นั่นแล้ว "อะนัทธิะทยักัง" ก็ลวดอนทรายหายไปในที่ทানাแห่งนั้น ส่วนว่าปู้ย่า และแม่ของตน กุมารนั้นก็พากันค้นหาในที่นั้นก็ไม่เห็นจึงพากันร้องไห้หากุมารนั้นเป็นอันมากนักหนา ก็มาคิดถึงหาหลานรักแล้วก็พาทำพิธีตักแต่งดา

ข้าวบัน กล้วย อ้อย นำควักหนึ่งไปบูชายันต์ และยังหาหลานในนาที่นั่นก็มีหันแล และอยู่มาไม่นานเท่าใดมีชายผู้หนึ่งอันเป็นลูกของมหาเศรษฐีผู้หนึ่งก็ได้เห็นยังนางลูกสองเต้าอันเป็นพระโกสพ

มาเกิดนั้น ก็มีใจอันเสน่หามากนักก็มาสัญญาบอกสองเฒ่าอันเป็นพ่อและแม่นั้นว่าข้าแต่พ่อแม่ ทั้งสองข้าขอเอนางคนนี้เป็นภรรยาของข้าแล้ว

หน้า 11 จึงขอพ่อแม่เจ้าทั้งสองจงมีใจเผื่อแผ่อนุญาตให้แก่ข้ายังจะว่าอย่างไรนั้นจา เมื่อ นั้นพ่อแม่ทั้งสองก็กล่าวว่ เมื่อเจ้าเศรษฐียังรักกันแน่นแท้ดังอัน พ่อแม่ก็เป็นอันดีกันว่าเป็นบาธบริ จากเป็นผิวเมียกันแล้ว พ่อก็ขอเจ้ามาอยู่กับพ่อและแม่ที่นี้ พ่อก็จะอนุญาตไม่ขัดขวางอะไรเลย เมื่อเศรษฐีได้ยินแล้วก็สาธุดีว่าอันบุญนะ เมื่อครั้งหนึ่งก็หาเมื่อจันทร์วันดีได้แล้วมหาเศรษฐีก็แต่ง ดาเครื่องทำบุญโยธาสวีกาย ช้าง ม้า ทั้งผืนแผ่นผ้าเงินทองก็เอามาสู่อยู่กับด้วยกัน แล้วค่อยมา แต่งสร้างเคหะสถานบ้านเรือนให้กับพ่อแม่และเมีย กันว่าบวละมุลแล้วก็กับสู่สถานของตนก็มี วันนั้นแล อยู่มาไม่นานเท่าใดกษัตริราชอันว่าท้าวพญาทั้งหลายในเมืองมัตตราชาที่นั้นก็มาแต่ง ตั้งให้ได้เป็นมหาเศรษฐีก็มีด้วยประการดังกล่าวมานี้และสอนว่ากุมารผู้ที่ยายเข้าไปในวันนั้น

หน้า 12 ก็หากได้พระโกสพขวัญช้วนนี้แลลูกสาวทุกขะตะสองเฒ่าอันคือ พระโกสพ และ ปุยาภิหากเป็นปุยาพระโกสพนี้และ บุคคลผู้ใดเลื่อมใสยินดีและได้บูชาคารวะก็ดี และได้เอาธรรม อันนี้ไปเทศนาที่ไว้ช้วนก็ดีมีช้วนผืน กล้วย อ้อย น้ำแกวหนึ่งบูชาที่ดีบุคคลผู้นั้นทั้งหลายย่อมจะได้ สมฤทธิ์มีโชคลาภ จักบังเกิดขึ้นให้ชุ่มชื่นเนื้อเย็นใจ แม้นว่าช้วนนั้นเอามากินก็ให้บังเกิดสติ ปัญญาเฉลียวฉลาดก็อย่างชะและ มหาราชจงจำไว้วันมะโนทานและวิถีจิตของตนแล้วบอกกล่าว สืบต่อกันไป ในเมื่อแล้วธรรมเทศนาอันนี้แล้วสอนว่าบริสุทธิ์ทั้งหลายก็ถึงมคคผลยังก็มีวันนั้น และ สอนว่าพญาบะเสนะติโกสะระราชาก็หายสงสัยแล้วก็นอมกราบไหว้พระพุทธรเจ้า แล้วคืนมาสู่ราช วงก็มีวันนั้นและ ที่นี้จักกล่าวทุกขะเวระในเมืองบะฐะนะครก่อนแล

หน้า 13 เจริญแต่ก่อนนั้นมาศาสนาล่วงไปแล้วพันปียังมีเมืองเมืองหนึ่งมีชื่อว่าอินทระ ฐะนนครก็บังเกิดทุกขะไพยะอดข้าวอดน้ำฝนก็ตกไม่เป็นฤดูช้วนก็แพงมากก็เป็นอันเดือดร้อนแก่คน ทั้งหลายทั่วไปในเมืองที่นั้น ก็มีและเมื่อนั้นยังมีมหาเถระเจ้าตนหนึ่งชื่อว่าเตถเถนเจ้าก็มา พิจารณาว่าบ้านเมืองอันที่นี้ก็เป็นอันลำบากยากใจแท้หนอแล้วเจ้า ก็มาแต่มีเขียนยังธรรมพระ โกสพนี้แจกจ่ายไปทุกบ้านน้อยบ้านใหญ่ เพื่อให้มีศรัทธาเลื่อมใสนับถือพระโกสพเจ้าให้ได้บูชา คารวะทุกหอทุกเรือนให้ได้บูชายามเช้าช้วนช้วนมาดีเดือนออกหนึ่งคำอย่าได้ขาด เมื่อนั้นคนทั้ง หลายในบ้านในเมืองที่นั้นก็สาธุยินดีแล้วก็ปฏิบัติตามกับมหาเถระเจ้าทุกประการไม่นานเท่าใดก็ เบิกบานรุ่งเรืองด้วยน้ำฟ้าสายฝน ส่วนช้วนกล้ำมาลาถูกไม้ก็ขึ้นบานงาม

หน้า 14 มีลูกมีผลเคยได้ช้วนร้อยก็ได้สองร้อย ทำน้อยก็ได้มากไม่ใช่มีแต่ช้วนอย่างเดียว สภาวะสะการต่าง ๆ ก็ไหลล่งลงถึงช้วนเอามาปรากฏต่อหน้าทันตาในจะตุริสะอะกะธิสะทั้งมวล เติบโตด้วยโภคสัมมะยติสอนว่าคนทั้งหลายก็ได้กินช้วนอันมีช้วนมีญาติแล้วก็หายจากพยาธิ โรค

ภัยไข้เจ็บ และได้มีอายุหมั่นยืนยาว มีสติปัญญา มากนักก็มีแล เมื่อนั้นประชาชนะราชเห็นเป็น
อัศจรรย์นี้แล้ว ก็บังเกิดศรัทธาอันเลื่อมใสแล้วก็มาสืบทอดเอาธรรมผูกนี้ไปให้ไว้สักระบุชา ทุกหอ
ทุกบ้าน ก็มีวันนั้นและบุคคลผู้ใดเชื่อยินดีได้บูชามารวะแต่ตั้งนั้นจะสมปรารถนาทุกประการ ดัง
นักปราชญ์เจ้าได้พูดออกมาใน เอกะตัสสะนิบาธ อังขุตตนิกายมะ และเพื่อให้เป็นหัตถะพระโพ
ชะนาแก่คนและเทวดาทั้งหลาย และสัจจะนะสัพปุริสะทั้งหลายชายหญิง

หน้า 15 อย่าได้ประมาทราชาก็จะสมดังคำมักคำปรารถนาทุกประการแก่ผู้อุปถัมภ์รักษา
เทศนาบูชาในที่ไว้ข้าวแห่งตน คือ พระโกสพนั้นบออย่างชะและนิตังอันกล่วรรณราชา เรื่องราว
ของพระโกสพเจ้าคือได้ขวัญข้าวอันมีคุณนับว่าได้ 39 ก็แล้วเท่านี้ก่อนและ ก็บังคมสมเ็จเสด็จ

เรียงขวัญข้าว วัดพวงหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1. ศรีสวัสดิ์ชัยมงคลคละกตา โอกาสขึ้นเรือนฤทธิมิทสิโกแวนญิงเทนท้าวมังมเหล็ก
นักควอน อริยมตเตนยศชราบ ยามนี้คันทิมารวายศรีย้ายกุลาบลิ้อชื่อว่ามหาชัยมะอังคาะไปสู
เมตในขเสดแท้ตัวดี สุขโสริยะรวายศรีเป็นอุตมะมาตชาติแค่เข้าไชยราหูไปเป็นคุนุดเข้าสู่เมตเมตุน
'จุ่งพวอรัมปมิดเป็นมหาอุจจาลักษณะ
2. พระมาโยคคุมตไซค์ค้ำคองคนนวางลงโนนัตตาขเสด รวายศรีเมตแม่น ภูมิโมจุ่งเตื่อย
แถบมโนเข้าอุผู้นี้เลิศ อันว่าไชยทุกบาขราบจุ่งหือปราบแพ้ศรัตรูเป็นดังพระสัพพัญญูผ่านแผ้วตน
นึ่งแท่นแก้วปราบพลมารมามังคละการวันดีพิเศษโลพันเนตรอนันตาชัยคุณาธิปไตยชราบ
ฤทธาปราบไมตรี ผุ่งพระปีตาและชนิดาพ่อแม่
3. วรเชฏแต่ลูกหลานเหลนอัฐฐระเป็นเชื้อชาติมีทั้งไพร่ห้าราชบัชชาผุ่งไวยวัจจพรหมสิทธิ
โยชอาภัตตานานางแม่ชาติเชื้อแต่ปรัภันดามีทุกแห่งชูเยื่อง แต่งคามตามบัวรานจารีตหือถูกแท้
อันดีหรีด้ายเดินมาหีบแต่งหือเป็นดังไฟศรี บัวจับก้านกาบคัมวางบนนั้นขนชันคองบนเถิงยอด
เลี้ยวรอดหลายอันชันน้อยชันใหญ่ผิดนมแมวไสภายบนดูจิตชันแต่งไว้ดีงาม
4. วิ่งตามล้อยดอกไม้ปักแหวดไว้ดูดีวิเศษมีทั้งดอกเกี๋ยงพาเพศสลิเทศแสงพามะลิลากา
เกตุ เกตถวาหอมอ่อนมะลิซ้อนกลิ่นหอมดีสุรพีมี่คู่พร้อมหอมชะชวาดย้อมเอาใจสะบันงานไขอ้า
กาบปีจำปาหอมชะชาดมโนรมตักคันร็กกลิ่นจวนจันชมมะลิซ้อนสพานค้ำกองตายเหินชะแล้งเอื้อง
ออนุ่นและพุดตาลปะลิลาบาน
5. หอมยามค่ำมีพร้อมพราญหลายอัน มีทั้งแพรพรรณและเสื้อผ่าผุ่งเครื่องง้าอาภรณ์ของนุ่ง
นอนบริโภคที่ทั้งเครื่องหย่องโลกโลกามีทั้งข้าวไสค์คำคำแพงไหมค์คำตั้งไว้เหนือชันมีทั้งแหวนตัน ทอ
มีทั้งเครื่องหย่องโลกโลกามีทั้งข้าวแฉนคำคำแพงไหมค์คำตั้งไว้ไสเหนือชัน มีทั้งแหวนจันทอต่างอัน
นายนักการหากแต่งห้างดั่งามสิ้นสุดดูเยี่ยงซักเลิศแล้วอันประดับด้วยแก้วลูกแวงเมืองเตชะเรื่องธุ
สิ่งทุกเยื่องอันเป็นเครื่องประดับ
6. คู่แพ้วอดขวัญหัวเป็นเค้าเจ้าทั้งหลายก็มาหือเข้าได้โอกาสหือเข้าได้ราธนา 32
เทวกายาแห่งข้าเจ้าจุ่งคลิ่นเคล้ามามาข้าขอรานา 32 ขวัญมงคลแห่งเจ้าจุ่งหือมาเป็นหมู่ขื่อหือ
มาพร้อมกันอยู่คาเสวยมาชมเชยของไขวอันผู้เข้าตคแต่งไว้หือสิ่งเยื่องนานา ขอหือมาทั้งขวัญหู
และขวัญตาแห่งเจ้าทั้งขวัญเกศเกล้าเกษาทั้งขวัญโลมา
7. เส้นน้อยทั้งขวัญดินขวัญมือน้อยทั้งขวัญน้าก้อยและขวัญนางทั้งขวัญดังกี่หือมาทั้ง
ขวัญหลังและขวัญข้างทั้งที่นึ่งข้างเอ้งางอน ขวัญหัวหือมานอนหมอนหนุนหน้าแล้วอย่าไปแอ่ว

เล่นที่ทางโคขวัณ 2 แขนโกวทั้งคู่นี้ห้อมมาอยู่กับตนอย่าหือไปเววนแอ่นลำหือมาทั้งขวัญปาทาทั้งคู
และขวัญคางขวัญปากข้างกินของไขว้ขวัญคิ้วไขว้ขวัญคอขวัญแก้มหอมกลิ่นหูขวัญ

8. แข่งขาทั้งคู่นี้ห้อมมาพลันทั้งขวัญอกตนและขวัญท้องข้าเรียกร่องทั้งขวัญแหว่งจุกมา
นั่งเป็นแถวเป็นหมู่มาพร้อมกันอยู่ดาเสวย 32 ขวัญ เจ้าเคยกินอันได้ผู้ข้าทั้งหลายก็หากหามา
แต่งไว้มีทั้งส้มดอกไม้ดวงดีมีทั้งมูรีนมากเหมี้ยงมีเลี้ยงพราพร้อมชูอันวันมีทั้งพินคุณและจวนจัน
หอมสุพรรณอ่อนอ้อยพร้อมดอกไม้ย้อยก็ว่าดอกดวงบาน

9. อันสกุลมารารามใส่สร้อยข้าเรียกร่องขวัญเจ้าว่ามาจูงมาเสวยตามสุขสมเอยพราพร้อมขึ้น
เซยชมมีทั้งข้าวต้มลูกกลมมีทั้งข้าวหนมลูกเพียงมีทั้งเครื่องเรียงครวคู มีทั้งหมากพลุกกล้วยอ้อยทั้งไก่อ
คู่น้อยจำยามลำดับตามตั้งไว้ทั้งไก่อต้มสุรา สุกรร มังสาหอม ชะชาดน้ำเหล้าหยาดยายฟองขอ
อัญเชิญ 32 ขวัญแห่งเจ้า

10. จูงจุกมาเสวยกินคู่ทุกเลี้ยงมามวลแน่นขวัญเจ้าไปอยู่ในเมืองอุดรภูคาลาดคล้ายที่อยู่
พระยอดสร้อยเมืองใจที่ปลาหนิดในลุ่มน้ำคูเอื้อนถ้ำคูหา 32 เทวดายาแห่งเจ้าจูงจุกมาแน่นขวัญ
เจ้าไปอยู่ดอยดงหนาด่านห้วยหิกเหี้ยวผาพุกษาไพรหนนาควนที่ที่นั่นบ่อไซเป็นที่เมืองคนเป็นพนา
สนไกลปากกว้างขวัญเจ้าอย่าไปแอ่วเล่นล่าถอยหนี

11. มาขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิมแม่หุรีปากกว้างขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิมแม่คิ้วขวางค่านินอันนั้นเป็น
ที่มอเคยไป ถือว่าแม่หมูดินตากผ้าแม่หมูฟ้าหมอกเหมยขาวที่นั่นเป็นที่หนาวพรากแม่น้ำเมือง
นาคและฟากฟ้าทั้ง 6 สดิดั่งและป่าไม้อย่าหือขวัญเจ้าไปต้องลักเล่นชู้ยินดีขวัญเจ้าอย่าไปอยู่
เมืองกินนารี่ที่นั่น

12. เป็นที่แดนด่านเมืองผีแม่มหาสมุทรใหญ่กว้างเป็นท่าทั้งสาครขวัญเจ้าอย่าไปจรลงล่า
เทียวผ่ายผุเป็นทวงหาที่ป่าอนงค์ขวัญเจ้าอย่าไปหลงเววนร้องให้เป็นทุกข์คู่ใช้สองตีนขวัญเจ้า
อย่าไปวิ่งแอ่วเอื้อแม่ขวัญตีนขวัญมือขวัญเนื้อก็จูงมาช้อนเสื่อผ้าติดตนขวัญห้วนและขวัญคิ้ว
ขวัญพระเกศเกลี้ยงเกษาทั้งขวัญโลยามาขวัญนี้วกลางนี้วนางมือแม่ทั้งขวัญท้องและสะดือ

13. ทั้งขวัญอาอ้าแผ่ขวัญหูขวัญนาทั้งขวัญพนาสิกขวัญแก้มขออัญมาย้วยแย้มอยู่เซยชม
มาทั้งขวัญนมขวัญแก้มจุกมาตั้งอยู่อาจันขวัญตีนเจ้าอย่าไปเทียวท่องผ่าย่างย้ายไปมา 32
ขวัญ แห่งเจ้าหลายหมู่จูงจุกมาพร้อมกันอยู่ดาเสวย ห้อมมากินทั้งปลาและขึ้นกินแล้วทำยังอยู่กับ
ตัวแห่งเจ้าร้อยชาวขอบข้าวหือขวัญเจ้าไปไหนขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิม

14. ยักจักไรใจเครือขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิมผีเปรตและผีเขี้ยวผียักษ์เอ็นตัวกล้าขวัญเจ้าอย่าไป
อยู่จิมผีปูยาน้ำป่าลูงอาวอาว ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่กลางหาที่เจ้าเป็นดังรังแกวแอ่นบินบน ขวัญ

เจ้าอย่าไปเที่ยวหนในเมือง ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ย่านน้ำและวังปลา ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ยังนาทุ่งกว้าง
 ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ตักแต่งสร้างเมืองผี ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ดงรีปากว่าง

15. ขวัญเจ้าอย่าไปแกมหมูข้างพังพาย ขวัญเจ้าอย่าไปแหว่ด้ายเสฟเป้าเข้าบ่อหื้อขวัญเจ้าไป
 แล้วเล่าพอสอง ขวัญเจ้าอย่าไปตริปองเข้าในคองทาง ขวัญเจ้าอย่าไปเที่ยวทางดินแกมแร่ ขวัญ
 เจ้าอย่าไปแสวงอยู่ป่าไม้ที่สูงวอย ขวัญเจ้าอย่าไปขึ้นอยู่ดอยสูงเหมยหมอก ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่
 ภายนอกป่าหิมพานต์เป็นสัณฐานป่าอันวิเศษประเทศที่นั่นมีมีคน

16. เป็นทุกข์กังวลแสนฉ่ำยู่ข้างมากก็จักมาย่ำยี่ขวัญเจ้าอย่าไปเดินดิงไกลไปถึงเมืองนาค
 ที่นั่นหากเป็นพื้นสมุทรอันคนเรามามนุษย์ไปบ่อรอด ขวัญเจ้าอย่าไปแหว่โขงเทศห้องเมืองไอศวรร
 เป็นที่บ่อควรไปอยู่เพราะว่าหมู่นั้นเป็นเปรตอสุรกาย ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ไกรลาสที่นั่นรูปพุทธบาท
 เจ้าบ่อรอนมีหากเบ้าที่กินนารีสร้างสมงามดี

17. บ่อเล่าพระเจ้าเรียกว่าสัตตริสาน เข้าบ่อหื้อขวัญเจ้าไปอยู่ormeโคปานทวีปฝ่ายโพธิพรา
 วันตกเขาก็ยังทุกขใจว่าบ่อได้ระทำบุญหื้อทานสักเทื่อเขาก็ยังหน่ายเบื้อเพื่อจักใคร่มาเกิดในทวีป
 ชมพูเรา ขวัญเจ้าอย่ารีบว่าจักหนีไปอยู่ยังทวีปอุดรขุนทวีปเป็นที่พระสัพพัญญูเจ้าบ่อไปเกิดเป็นที่
 บ่อประเสริฐดีหรี

18. ขวัญเจ้าอย่าว่าจักหนีไปอยู่ปัพพวิเทหะทวีปคิมล้าวันออกเขานั้นเท่ามีหนอกเป็นของกิน
 กับข้าวทุกคำเข้าแลงกาย เข้าบ่อหื้อขวัญเจ้าไปอยู่สุขสบายในชั้นฟ้าแห่งล้าดาวติศา และยามาตุ
 ลิดาเลศแล้วเมืองมิงแก้วยอดมโนวอน ขวัญเจ้าอย่าหลงไปอยู่ลังกาขออุดรทวีปเหนือ ขวัญเจ้า
 อย่าไป

19. ขาคิมอยู่ที่น้ำตกห้องรินคำเป็นระบำอันอ่อนแอเหมือนดังเสียงปี่ชั้นช้อยพาทพิณไชย
 เป็นดังฆ้องกลองชัยเสียงสว่างเป็นดังเสียงขับพิณวิ้งวาวใจ ขวัญเจ้าอย่าไปแหว่ยังสัตตนาไลแห่ง
 ไร ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ป่าไม้แคมหินยา ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ในคูลาและปากถ้ำ ขวัญเจ้า
 อย่าไปอยู่ยังแม่น้ำสาระสรีขวัญเจ้า

20. อย่าไปลอยอยู่ในน่านน้ำกว้าง ขวัญเจ้าอย่าไปแหว่อ้างอยู่ในเมือง ขวัญเจ้าอย่าไป
 กระทำหื้อตนผอมเหลือเป็นพยาธิ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ทางกาด ถ้าอยู่ขายของขวัญเจ้าอย่าไปชม
 ตามคองเวียงและคอกกาดท่านจักประมาทดูแลวณ ขวัญไปแมนมือขอกินจิ้มท่าน ขวัญเจ้าอย่าไป
 แหว่บ้านคนเดียว ขวัญเจ้าอย่าไปเกี่ยวกอดคอผีสองนางอันอยู่ในแม่น้ำและหาด

21. ห้วยสระหนอง 32 ขวัญเจ้าจูงมานอนของเสื้อสาธอันปูลาดด้วยผ้าแพรในอันทอดด้วยไหม
 อันแต่เมืองเทศย้อมของวิเศษหื้อเจ้าอยู่สบาย เข้าบ่อหื้อขวัญเจ้าชานชรานแตกฟุ้งขวัญเจ้าอย่า

ไปสดุ้งตาใจ ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ไกลแดนรอก ข้าบ่อหื้อขวัญเจ้าออกนอกหนี่เสียตนสักยามเที่ยง
แท้นั้นจูงจักมีดีหนี ชัยตุภว่ ดีหนี

22. แล้วมัดมือ มัดสมานา มหาสมานามา นุสามา นุสามา นุสตะ มะมา อุ่นัตตรา อุ่น
สวานะ

23. อุ่นตานตาน อุ่นมนุสวานะ อุ่นโมตัสสะนามเส อุ่นแทแทแนมนั้นักราสาตา โอมสวานะ
เรียกผีเคราะห์ อุ่นพุทธระจงจีบโนสึคิ อุ่นธัมมระจง จิมโนผึคิ อุ่นสังฆวัจจิมโนเสคิ สุกตธ
พัมภีร์ อภิภันต์ สัพพิชิต นโมพุทธานะ นโมธัมมายนะนโม

24. สังฆายะ เรียกนาชา อุ่นสิกขาเวตตาสักยังสวานะ อุ่นมัดมัดวัดสัดหัด พุทธิทิด สวานะ
หัด ย้ายพิช อาชโกวามาเดโกคอะ ศิริโส อธิษฐามิ เชพิช

25. นพุทธี นธัมม นสังฆ บพนี้ทำซิด นกอดโมถอน นุเถินทาเรญ ยัญหุลย บพนี้ เคาะ
สัพพอันใดกัได โอมสัพเพชนา หุทธรานเมตตาโม กรุณพหุบุผา ยะเอ็นดูนโมพุทธานะ นโม
ธัมมายนะ นโมสังฆายะ สัพพิศรัตรู

26. ปิยัมมะ เป้าช่วยทอง 3 ที่ เหมือนหวานเกิด จบ ข้าพเจ้าก็เขียนตามนี้และ

เรียกขวัญข้าว ขวัญควาย วัดชมพูหลวง อำเภอ จังหวัดลำปาง

1. สาธุชนพ่อเจ้า เป็นมิ่งมงคลบุญใหญ่ ยังมีแม่ไก่ตัว 1 ชื่อว่า..... ได้ฟ้าเพ็งปารมีนาน ได้สองแสนหยิบหมื่น 500 พระองค์จึงลงมาเกิดเป็นพระเลิศโลก เมื่อนั้นพระยาวิรุฬหะจึงคิดใจ ค่อว่าหน่อโพธิสัตว์เจ้าลงมาเอาปฏิสนธิในแห่งห้อยขมิพ ครอบเอาเม็ดข้าวอันใหญ่ 5 คำมือมีลูก ปานดังหมากเต้าออกไปไว้แก่เจ้าฤๅษีตนอยู่ครหนอนถอ เมื่อนั้นเจ้าฤๅษีจึงผ่องเล็งดูจึงรู้ว่า เป็นน้าพระยาวิรุฬหะปกขะเอาผลลว่าพระเจ้าห้าจักเกิดมากินเกิดด้วยบุญด้วยศีลมาหาราชมีนามะชาติว่ากุกันทะ ยามนั้นคนทั้งหลายจึงเอามาบ่อละ....นั้นเสียเอากันมาแบ่งเยียวไว้ถ้าทุกน้อมหน้าหญิงชายติดเป็นสายสืบเชื้อก่อเกิดแต่เช่นพระยากลับมาแดงแต่นั้นมาถึงศาสนาพระเจ้าตน ถ้วน
2. ลงมาเกิดเป็นพระเลิศงามดีมีศรีบ่อเส้ายามนั้นเม็ดข้าวใหญ่ 5 คำ คนทั้งหลายบ่อได้ดำได้ ตากเจ้าเอาพรำมาตากซึ่งหุงกินเลี้ยงอินทรีย์ใหญ่หม้ากันหม่อมหน้าหญิงชายเกิดเป็นสายสืบเชื้อก่อเกิดแต่เช่นพระกลับมาถึงศาสนาพระเจ้าตนถ้วน 3 ลงมาเกิดเป็นพระเลิศงามดีมีศรีบ่อเส้าเม็ด ข้าวใหญ่ 6 คำ คนทั้งหลายบ่อได้ดำ
3. ได้ตากเอาพรำมาตากหนึ่งหุงกิน เลี้ยงอินทรีย์ใหญ่หม้าทุกหม่อมหน้าหญิงชายก่อเกิด สายสืบเชื้อ ก่อเกิดเกิดเช่นพระ.....เมื่อนั้นยังมียาเฒ่าแก่ผู้ 1 แบ่งเยียวข้าวบ่อทันแล้วข้าวแก้วเกิด กับบุญมาเต็มถนเต็มเล้าหาที่ไว้บ่อได้ จึงเอาค้อนมาฟ่ายเม็ดข้าวชะเดินฟ่ายหนีไปตกเสียไกล บ่อ คินมาข้าพสอง หนีไปตาดหนองหาดห้วยที่น้ำช่วยสมกันปลาในคำบ้านวังเอามาไว้ปลาใส่ชื่อข้าว วานากถกถกมีใจช่างผิดแต่งมีใจตีบตันล้มเสียดมีใจเคียดบ่อรู้หาย
4. ยามนั้นคนทั้งหลายตายอยากกลั่นข้าวต่อท้าวว่าได้แสนปี เมื่อนั้นยังมีลูกมหา เศรษฐีผู้ 1 ผู้วิเศษจบด้วยเทศาษาไปหาปลาในน้ำห้วยที่น้ำช่วยสมกัน ปลาในคำจึงถูกหิงตึง ตัวออกบ่อได้จึงร้องให้มากหลวงหลายปลากังแขวดากฎหมายรู้ว่าจักเสียขู่ไปแท้และเด จึงไปเอาโสปออกมามีขอได้ชื่อปลาในคำว่าอันนี้เป็นของกินล้ำเลิศกินหาบาปหาโทษบ่อได้ แม้ คนได้กินก็มีแรงซ่อนแพงในโลกนี้บ่อมีสังสกลสิ่งเมื่อนั้นลูกเศรษฐีจึงปล่อยปลาในคำนั้น
5. เสียแล้วจึงเอาข้าวแก้วนั้นมาไว้เป็นข้าวไร่เป็นข้าวนาตั้งแต่นั้นมารวดกลายเป็นข้าวเม็ดหน้อยมาถึงพระยอดสร้อยสากมะมุณีโคตมนั้นแท้ดีหลี วัชชในวันนี้เป็นวันดีเป็นวันศรีวันดีวันนี้ เป็นวันฟ่ายข้าวขออาราธนาเทวดาเจ้า คือว่า ขวัญข้าวทั้งมวลจงมาข้าจักเรียกขวัญข้าวปึงามแท้ ก็ห้อมมาขวัญข้าวแพร่ 3 เดือนก็ห้อมมาขวัญข้าวกำอยู่เรือนค้ำก็ห้อมมาขวัญข้าว...เผ่าอยู่เรือน หลวงก็ห้อมมาขวัญข้าวงามวงอยู่เมืองแก่นท้าวก็ห้อมมาขวัญข้าว

6. จ้าวอยู่เมืองจำปากก็ห้อมมาขวัญข้าวกายคำอยู่คำอยู่ไร่ลาวยงแลนก็ห้อมมาขวัญข้าวดอกแดง อยู่ฮังวะหงสาก็ห้อมมา ขวัญข้าวอยู่ละมุนเจิงใหม่ ก็ห้อมมาขวัญข้าวหมากเชื้อ ขวัญข้าวหลายปีก่อน ดอกอยู่เมืองล้านช้างก็ห้อมมา ขวัญข้าวหมากแคว้งอยู่เมืองเหนือก็ห้อมมาขวัญข้าวหมากเชื้อ ขวัญข้าวหลายปีก่อนดอกอยู่เมืองล้านช้างก็ห้อมมาขวัญข้าวสัพพะทั้งหลายอันอยู่โยธยาและลังกายได้หลานก็ห้อมมาข้าจกเรียกข้าวทั้งหลายห้อมมาไว้สัพพะขวัญข้าวสัพพะทั้งมวลอมีร้อยชื่อพันเชื้อ ขอเจ้าคุณอย่าไปรังเรื่ออยู่ทิศไหนใด ข้าเรียกแล้วจูงมาข้าร้องหาจูงมาเจ้าขวัญข้าว
7. ทั้งมวลจูงชวนกันมาอยู่เรือนมุงหนานุ่งเรียกร้องกันมาอยู่คารมกว้างจูงมาอยู่สร้างเล่าเยี่ย หลวง แม่นว่าดูข้ากินก็อย่าห้อมมาแม่นว่าดูข้าจกก็อย่าห้อมลง แม่นว่าดูข้าจกจ่ายก็อย่าห้อมบกบาง แม่นว่าดูข้าวางก็อย่าห้อมเลี้ยงขอข้าเป็นเจ้าเลี้ยงดูข้าทั้งหลาย แม่นดูข้าเอาเป็นสายสืบเชื้อก็อย่าห้อมเป็นพยาธิอันได้จับเจ้าอย่าไปหมองหม่นเสียอยู่นั่งนาหือรักษาดนด้วยอุษะพุดงามหือวงดา หลามหลังแนมเต็มไร่เต็มนาขออย่าห้อมเป็นพยาธิอันใดสักวันเที่ยงแท้ดีหลี โอมสเกยยะดีดีสวาหุม
8. โอมสระศรีค้อยย่อยยาจิตต์ ดันตวาหุบ โอมอาคัสเสยยะ สัพพะขวัญข้าวทั้งมวลอนาเสยยะสวาหุบ โอมชักชัก โอมเรียกเรียก ข้าจกเรียกช้างยังป่าหิมพาน ก็ห้อมมาโอมคณญญาธิญา โอมปินดาอัคัสเสยยะสวาหุบ ข้าจกเรียกขวัญจันทร์กับทั้งข้าวแก้ว ข้าจกเรียกแล้วจูงไหลมาข้าจกเรียกขวัญข้าวผาว่าแตกอันอยู่เมืองฮังวะหงสาก็ห้อมมา ข้าจกเรียกขวัญข้าวผาเม็ดดำอันอยู่เมือง กุงทวา ช้างน้ำก็ห้อมมา ข้าจกเรียกขวัญข้าว
9. กุมหาหารอันอยู่เมืองแก้วแคว้นหอ (ตัวอักษรไม่ชัดเจน)
10. เมืองคอบเมือง.....ก็ห้อมมาขวัญข้าวแลอันอยู่แห่งโขงเขตปอว่าก็ห้อมมาชวนชวนกันมาอยู่โรงแก้วอยู่แล้วอย่าห้อมมีภัย ขออย่าหนีไปไหนที่อื่นอย่าแตกตื่นไปไหนขออย่าไปใน ณ ที่ทางใด คาอยู่เลี้ยงดูข้าหือใหญ่หน้ามีแรง สัพพะข้าวของกินแพงไผ่ม่อเหลือกว่าข้าวเป็นเจ้าจูงมาเลี้ยงลูก เต้ามานั่งเฝ้าโรงชัย เชิญขวัญข้าวเป็นเจ้าเหย โอมธัญญธัญญา สัพพะธัญญา สิทธิธัญญา เอहि ชิมปะม้ายันตุ ปริภุณธัญตุ สวาหุบ ดูราชขวัญข้าวทั้งหลายวันนื้อร้อยขาวเอ็ดจำพวก
11. เจ้าข้าวทั้งหลายอันมีทิศทางทั้งสี่และทิศทั้งแปดเจ้าคุณอันอยู่ทิศวันตกและวันออกวันเจ้าคุณทั้งหลายอันอยู่ในประเทศ และในเมืองพาละก็ควรวันนี้จักกระทำมิ่งสิ่งขวัญข้าวทั้งมวลจูงชวนกันเรียกร้องกันมาเลี้ยงชูข้าวขวัญแท้ดีหลี ของรางวัลมีตลบครบคู่เครื่องล้วนหมูน้อยหน้าเป็นของ เชียงคราญอันผาเสริฐของล้ำเลิศล้ำผู้ข้าจึงจักเลี้ยงทั้งหมากเมียงปุ่นพุดคำเป็นของล้ำเครื่องท้าว มีทั้งหมากพร้าวลูกหวาน มีทั้งน้ำตาลน้ำอ้อยกินหวานรำล้ำเลิศของผาเสริฐแท้ดีหลี
12. มีทั้งขึ้นปลาและเหล่ามีทั้งข้าวต้มลูกกลม มีทั้งข้าวหนมหนวยหน้อยกินหวานเพียงใจ สัพพะอันใดก็มีนี่เลี้ยง เครื่องพร้อมช้อน มีทั้งข้าวและไข่ของกินไขว่ไปมา มีทั้งขึ้นและปลา

ปลั่งอ้วนอมรสรั้มีมา มีทั้งสุราน้ำเหล้า มีทั้งแหวนธำรง และปิ่นเกล้ามีทั้งเขาสุดพร และ
สัจจยอย มีทั้งกล้วยแก้วและกล้วยเทียนและกล้วยดิน ลูกบ่อลิบกินหวานเลี้ยงสงสารมีมาก บัดนี้
ขอราชนาข้าวเป็นเจ้ามาเป็นคู่อยู่พร้อมเลี้ยงชูข้าวชูของในวันนี้ยามนี้แต่เทอะ

13. เอहिเอहिปิยมะมา มาเนอขวัญข้าวเป็นเจ้าเหย เพ็นร้องให้อยาเมื่อร้องเหนื่ออย่าไปเนอนาง
เหย ขวัญเจ้าปูอยู่เมืองมาก็หือมา ขวัญข้าอยู่เมืองแมนก็หือมา ขวัญข้าวเป็นเจ้าเหยพ่อข้าว
อยู่เมืองแมนก็หือมา แม่ข้าอยู่เมืองยองก็หือมาเนอนางหน่อหน้า นามารเจ้าชื่อนางโกสปแม่ผม
ดกคิ้วค้อมผมดำดั่งน้ำครามไผ่ผ่องงามเท่าเจ้าหล้าชะเม็ดหน้าขาวเขียวเหมือนเป็นนางสาวสวรรค์ใน
ชั้นฟ้าในแหล่งหล้าชื่อว่าดาวดี

14. สา ญิงในจักรวาลบ่อเทียมเจ้าได้แก้วแก่นให้แม่นางวัยสมนมวัยเต่งเต้าอกแอ่นแอวราช
เจ้าแก้วแม่ยอดมาหาให้ แม้นางไปตกเสียไกลในเมืองโยธินยานานได้ก็หือมาแม้นนางไปตาเสียยัง
ป่าไผ่ดงหนาก็หือมา แม้นนางไปตกเสียป่าไผ่หิมพานต์คงด่านกว้างสุดวิสัยไปบ่อรอดในด้านด้าว

15. คราวไกลข้าก็บ่อสวาะจางเสียได้ ข้าจักเรียกร้องให้นางยาอยู่เล่าเยี่ยหลวง มาเทอะเนอ
แม้นนางเกล้าเพียง หือมากินหมากเมี่ยงพลูยา สัพพะนานาของไขว้ มีทั้งขึ้นไก่ภูเวงใหญ่เท่า
นกยูง มีตัวสูงเท่าห่านาฟ้าสองปลีกอ้างบเมือง ขึ้นถึงรอดเมืองนาค กะตากรอดเมืองไอศวรรหือ
ชวนกันมากินเหล้าเสลีเหตศ เหล้าวิเศษใหญ่พวอันข้าหามาไว้ถ้าเจ้าหม่อเกล้าแม้นางโกสลา หือ
นางหามาด้วยรวงอากาศ หือนางหยาดฟ้าลงมากลางหาวหือนางปาววิ้งมา

16. อย่าขาดสายส่วนขวัญข้าวมังมวลอันข้ากฎหมายเรียกร้องจูงมาอยู่ร่วมห้องอินทา จูงมา
พร้อมคู่จูงมาเป็นหมู่หลวงหลาย มาเทอะนางสายใจหน่อหน้านามารชื่อเจ้าว่านางโกสป แม้ว่า
นางไปตกไกลตาต่างด้าวก็หือมาแม้นนางไปตกเสียเมืองท่านท้าวไกลตาต่างด้าวก็หือมาดั่งเก่า
ข้าบ่อละเจ้าไว้ทางใดหือนางเอาไว้เป็น

17. ดั่งน้ำแม่ใหญ่กว้างหือมาอยู่สร้างเล่าเยี่ยหลวงหือตุข้าได้ส่วนคลื่นเคล้ายองดั่งวาบ่อมีเจ้า
หล้าตุข้าก็บ่อได้ต่างสำน (ทาน) พระสวัสดาตนผันแผ้วท่านได้ฉันข้าวแล้วรวดได้ตรัสผญา
สัพพัญญูอนนาง ... ชุท่านได้สร้างบุญแผ้วกว้างฟ้าเพ็งมาในมนุษย์โลกเมืองคนจึงจัดได้ไหวแก้ว
ดอกไม้แม้นางโกสปข้าจึงยกว่านางเป็นใหญ่บุญเจ้าไซ่พอดีในทางวิถีสู่ได้ไผ่บ่อวาเหมือนข้านี้สัก
คน ข้านี้คมยำแย่งแท้ดีหรือหือข้าทุนเท่า

18. มั่งมูลหือขวัญเจ้ามาอยู่เยี่ยพอนานแสนมีอย่าไปไหน...นางสายใจแฉ่นแก้วข้าเรียกร้อง
แล้วขอร้องหือเสด็จมาพลัน แม้นนางไปตกเสียปัจฉิมวันตกแกมหมอกเหมยก็หือมา แม้นนางไปตก
เสียบุพเพทนต์ออกแกมฝนก็หือมา แม้นนางไปเวอนอยู่ทุกขณะหนได้ก็หือมาแม้นนางไปอยู่ป่า
ไผ่แกมคงเสื่อหมึกก็หือมาแม้นนางไปตกเสีย

19. อุตระหนเหนือแกมวอกค่างก็หื้อมาแม่นางไปตกลีเยชอกฟ้าแก้วเขาเขี่ยหัดที่ทางใดก็หื้อ
ผิดเป็นเกลียวมาकिनคู่อยู่พร้อมเลี้ยงชูข้าวชวัญเที่ยงแท้ดีหลีแต่เทอะ วันนี้เรียกยังเยียบบ้านและให้
ตัวก็ดีขึ้นนะเหยผ่อถี้แก่เนอ สักราชได้ 1227 ตัวมีดับเฝ้าเข้ามาในฤดูเดือนเจียงและนายเหย...
มโนบุพพัคมาธมมา ปญญาชีวหุสชะเอหิราชตตสวานะ พอนาฐิตีพันช่วงสังขา (อะไรก็ไม่รู้) ช่วย
พิจารณาทีเถอะ)
20. นโมตันตัง ตันตา ตาตันติ ตันโต นโมตันติ บทนี้เขียนใส่... ดินนานะหัง พุทธอัมมัง พุท
ธันตัสสะ อัมมสังฆังกัสสพตัสส พุทธัสสพลิเน อุดสมะนุ ห้อยยะ สังฆังตัสส ตัสสยิเนอุดสะ
มะนุ... เสมาวะสังฆัง ภตัสส สิเนอุดสปรุหอยยะเสมาวะวัสสะ วะทุสะนะโส วรรคนี้ได้ด้วยผีปง
ป่าผีร้ายทั้งมวลได้เลี้ยง เวทาสากุสภา พุทธายาสาตะตัสสยะจาสาสา ทิภุกุทิสสา ภูพุดุ ยะกุ
ใช้ได้พันช่วง ผู้ใดถือก็สมฤทธิ์ช้วนแล
21. อัสชะในวันนี้ก็หากเป็นวันดีเป็นนาประจำปีมั่งคละการอันยาเสรีฐเป็นการดีอันเกิดกับโลก
โลกาเป็นการอันไถนาปลูกข้าวสืบแต่เช่นพระยาสมุตติราชเจ้าหากแต่งไว้ดีหรือ หากเป็นประเวณี
กับโลกก็ทุกคนทั้งหลายได้บริโภคนันทนเป็นบรมโบราณจารีตไผ่ปอริตม้างเสริมได้ ตราบถึงพระ
เจ้าหน่อให้ชื่อศากยะมุนี ขวบกี้มีเป็นที่ปีไหนกี้มีเป็นเพื่อถึงฤดูขบเมื่อเดือน 11-12 ฝนตก
น้ำนองหลากลุ่มแผ่นดินชุ่มเป็น เปอะ
22. ตมฝนตกลงหาใหญ่เป็นน้ำใสเต็มนาจึงเอาไถมาก่อแครงวางแกลงไว้เหนือคอกผูกเชือกปอหื้อ
หมั่นไถเรียบขึ้นไปมาจึงเกิดเป็นนาหว่านไถเผื่อเข้าช้วน ๆ ตูทั้งหลายก็มาอุดสาณะด้วยการอันสัพ
พลัน 1 แล้ว ส่วนอัสชะในวันนี้ก็จักปล่อยมึงสาแก้วพอมงคลดวายตัวคำชูปอหื้อทุกขียากบอหื้อ
กลั่นหื้ออยากด้วยทางกินและทางทาน บัดนี้พ้อจักหื้อพันจากอันไถแผ่นดินอดิหิวล่ำบากพ้อจัก
แก้เสียยังเชือกคาว 2 เส้น หากผูกไว้กับเผื่อไถจักแก้
23. เสียยังแอกลูกอันอยู่เหนือคอกและเหนือหนังจักแก้เสียยังอ้อมแอกอันเป็นคองสุขคอจักแก้
เสียยังเชือกปอเส้นน้อยและเส้นใหญ่ จักไว้แต่อ้อมกับทั้งคาว บัดนี้ตูทั้งหลายก็เอามายัง
น้ำข้าวหมิ่นสมปอยหอมอะห้อยเพื่อจักหื้อท่านดำหิวสะสงตนตัวหื้อหายมละมลินและภูติเหมย
หมอกกับทั้งข้าวตอกดอกไม้เทียนงามเพื่อจักสมมาคารวะตามแต่โทษเมื่อมีใจเคียดไชตราวีเชือก
ฟาดตีดำหย้อยเป็นคำดาพ้อหื้อแม่มึงสาตกใจก็ขอสมมา
24. หอมหิงสาแก้วพอมงคลดอดเสียยังโทษขออย่าหื้อเอาคำเคียดไชดได้เจิมใจ อย่าได้
เป็นเวรกรรมแก่นกล้าไปภายหน้าพระเจ้าตนโผโลกหน้าว่าบ่อควรแท้ดีหรือ ส่วยอัสชะในวันนี้ก้เป็น
วันดีล้ำยิ่งจักเชิญชวนควายแก้วมั่งมูลเรือนดูปีเดือนมาไคว่ตูทั้งหลายก็มาดาใส่ไว้ชูปะการโภช

นาอาหารมีหลายเยื้องก็แต่งไว้พร้อมซุอันมีทั้งขึ้นไก่มันต้มใส่ข้าวหนึ่งใหม่ขาวงามมากพลูตาม
พำพร้อมกล้วยอ้อยน้อมนำมาแบ่งใส่ตา

25. ไว้ถ้าหื้อขวัญควายข้าพ้องจุกมา จุกชักชวนกันมาพำพร้อมหื้อมานั่งแวดล้อมตากิน
เยื้องเชียงจีนตชินจรวงจักเกือจุกปักอน หื้อขวัญควายพ้องอ้อมเต็มใจ แม้นไปอยู่ไกลแดนชอกก็หื้อ
มาอยู่ทุกสลดนอกเรือนในเรือน ร่มฝั่งก็หื้อมาแม่ไปอยู่พองป่าไผ่ก็หื้อมาในวันนี้ ไปอยู่แม่น้ำใหญ่
ที่เกาะคอนทรายก็หื้อมาพ้องหื้อขวัญคู่ขวัญคู่ตัวเบิกตายสือคูพิศุพิศุณนท้องควายก็หื้ออยู่กับ
ด้วย

26. ควายนั่งเกล้าจวกก็หื้อมาอยู่กับเจ้าจอมคั้นเกล้าชะและฝนตกหัวปีมาถูกหว่างตาหน้าคาร้อง
มาว่าห่วงหาภัย อย่าเดินคงใกล้เหมยหมอกอย่าไปอยู่ภายนอกจึงตงหนา ตกปานแหมเกล้าคาบ่อ
คิดใจถึงคอก ตกที่ป่าใหญ่เกียงออก หื้อคิดเทิงหาทุนหาเงินเล่ามูลขึ้นมาเหลือกว่าเก่าหื้อมีลูก
เต้าก็หื้อตัวดีตัวงาม หื้อติดตามคั้นไปอย่าออกอย่าพรากชมพู

27. มีลูกมากอย่าเห็นหล่นหาย หื้ออยู่สุขสบายเทียงเท่าตราบ 40 50 เข้าแต่ชุดัวแท้ดีหรือเทอะ
ชัยยะตุภว ชัยยะมงคล สุธัชชะ สิทธิลาภ อัมชะอุตโม อัมชะในวันนั้นก็เป็นวันดีศรีวันหมดไธ
เป็นวันผาบแพ้วข้าเถิกศรัตรู วันนั้นก็เป็นวันอัมชะชัยโชคฟ้าต่ำได้ก็ยอมมีทั้งคู่ มีทั้งพิศุณตนแก่นกล้า
ผ่านด้าฟ้ารอยตุลิตาอันข้าได้รำเรียนมาแต่เค้าเป็นเหง้าข้าได้รำเรียนมาแต่เค้าเป็นเหง้า

28. ถ้าห่างแห่งเอาขวัญเจ้าก็หื้อมา ข้าจักยกแอกห้อย เป็นเค้า 36 ขวัญ เจ้าทั้งมวลจูง
ชักเชิญชวนกันมาหื้อได้ ข้าก็มาตงแต่งตั้งไว้ มีทั้งข้าวตอกดอกไม้ใส่สวดยเทียน 4 คู่ เรียงกันเป็น
ถ้อยมีทั้งเหล้าหัวเด็ด 5 อ้อยใส่แพ่งแก้วมาถวายมีทั้งหมากเมี่ยงพลูยา 3 ขด 4 ก้อน มีทั้งผ้า
ขาวผ้าแดงพำพร้อมผู้ข้าก็มาตงแต่งน้อมถวายครุ ขอจูงเอ็นดูผู้ข้าท่านจูงไปเขาเข้าใช้ไต่ตามหา
คันท่าท่านได้เสวยสุราแพ่งแก้ว คันท่าท่านได้กินอ้อมแล้ว จูงรับผ่านแผ้ว

29. ทองเดินไป แม้ว่าชุดคองขวัญเจ้าไปตงน้ำขอจูงหื้อรับเขาเข้าอย่าหื้อทันไหล แม้นว่า
ขวัญเจ้าไปตงเสียที่ยังกองไฟ ก็ขอหื้อพิศุณครุมาริมถัมอย่าทันหอยไหม้ แม้นว่า 32 ขวัญแห่งเจ้า
ไปตงเสียที่ได้ต้นไม้ที่มีรอยกวางทราย เป็นที่เทวดารักษาอยู่เฝ้าพ้อยเอาขวัญแม่หนุ่มหน้าไปเป็น
เพื่อพ้องเมื่อยามนอนจูงไปวิงวอนขอกราบอ่อนอ้อยคันท่าท่านปล่อยหื้อแล้วจูงเอามาหลอนว่า
เทวดาบอหื้อบอปันทางครุอย่าเฝ้าบอมี

30. ปราณีท่าน จูงไปไถเอาขวัญเจ้าหื้อมา แม้นว่าขวัญเจ้าไปนั่งนอนเย็นที่เยวหนแห่งห้อง
เมืองผี ในที่ดีที่ร้ายในที่ไกลที่ใกล้ขอจูงหื้อได้ไปเขาเข้าใช้ไถหื้อ แม้นว่าท่านจาคำแสนขอหื้อพิศุ
ครุมาท่านจูงแถมแก้ว คันท่าทำไถได้แล้วจูงหื้อได้เอาขวัญแม่หน่อแก้วคันท่ามาแต่เทอะ แม้นขวัญ

เจ้าบ่อสูบอมักก็จูงค้อยฟุ่ค้อยจา แม่นว่าขวัญเจ้าบ่อสูบอ่มากก็ค้อยหื้อค้อยจาก้อมด้านว่าเจ้าเหยนายเหยน บัดนั้นข้าก็มาตกแต่งดาไว้ถ้าตัวนเจ้ามีพร้าพร้อมมรวล

31. มีทั้งเกี่ยวคำพวนไสแขนสองกล้าน้ำหนักมีพอร้อยมีแหวน อ้ารงคำไว้หื้อเจ้าได้สมสอดนิ้วน้อยมีทั้งหึงเกล้าและลานคำมีทั้งอำแผ่นผืนเสื้อผ้ากับทั้งพวงมาลาดอกไม้มีทั้งขึ้นต้นจกตนกค่อนได้ ตำใหม่ได้ดูดี มีทั้งช้องกับทั้งแวนหวี มีทั้งแหวนมากปิดจี คำเฉลยหาญเกล้าข้าก็มาตกแต่งดาไว้ถ้าตัวนเจ้า ขอเชิญนายเมื่อทรงเครื่องง่า จากฉบับของกินอันอยู่กินพื้นฟ้าหากหาเลี้ยงชุนทั้งขึ้นหม่มนปลาดุกกันปึงใหม่มีทั้งไข่ต้มดวงฟุ้งมาเทอะนายมาเทอะเจ้า

32. มากินเข้าหนมทองอันผมนมคั้นด้วยน้ำตาลอันเจือจางด้วยน้ำพริ้วมาเทอะเจ้าจูงมากินกล้วยคั่ว กล้วยคิบน้อย กล้วยยิบคำ ของกินรำกึ่มนี้เลี้ยง มีทั้งน้ำกระทิใส่สาธุ มีทั้งปลาชะโด ปลาชลาก เสด็ด ปลาฆ่า ปลาชะวาย ตัวเท่าวัวเท่าควาย ตัวเท่าช้างเท่าม้า ข้าก็มาตกแต่งดาไว้ถ้าตัวนเจ้าประการใส่ถ้วยจานลายเทศใส่ถ้วยวิเศษลายจีน ของกินมีรสดูปรากฏล้ำยิ่งสัพพะสิ่งได้ ก็เทียนย่อมมีในนี้เลี้ยงมีทั้งหมากเมี่ยงปุน

33. พลุยามาเทอะน้องมาเทอะเจ้า จูงมากินข้าวขาวหนึ่งใหม่สัพพะของไขว่ใส่นี้เลี้ยงชุนประการอย่าทันท้อดอกไม้เหี่ยว นายเหี่ยวแห่งอันผู้ข้าหากเลี้ยงร้อยของดอกดวงบานสาธุเทอะครุมาอาจารย์จูงไขขาวสาร ด้วยตั้งผู้ชำน้อยหากปาวถวายครุนี้ก่อนเทอะ แม่นว่า 32 ขวัญ เจ้าอย่าหนีไปอยู่ป่าไม้ปอบป่าหญ้ารวมคาถึงฤดูฝนจักตกสงมาสะสว่าทั่วกลางนายและอากาศ

34. สายฟ้าฟาดธรณี ครอบขบปีเดือนนี้ผ่านไคว่นอนงใหญ่ทับถมชมพู เสี่ยงวิมธู อินทิพย์ อินทาทนหาญยาดยิงลงเสี่ยงโก่งธนูดังเพียงฟ้าผ่านันทั่วป่าตะตุม รวดกลายเป็นลมอันใหญ่ไม้หักไขว่ถมกองรวดกลายเป็นกองนอนันทั่วป่ามีทั้งเสือ หมี ล่าดังไพร ทั้งสัตว์จัญไรตัวแก่นกล้า ช่างหมเภาคนไปคั่นคาบที่ทั้งจะเข็บและจักขาบตัวหยาบช้า ... มีทั้งสุสิงห์สาหลายหลายมีทั้งงูเห่า นากขมกันอยากอาหาร มีทั้งคชสารตัวแก่นกล้าหากมีแรงมีทั้งวัวกระทิงดำคู่

35. ปาวเข้าหลุมข้างข้างหุบต่อสู้อบเท่าเมืองคนเรา เจ้าสุขยั้งฟ้าเพียงอินทฤทธิ์พรหม เทวดาทั้ง ... เป็นที่ถาชาอดอ้างเป็นที่พระเจ้าสร้างสมการสุขสำราญกว่าฟ้าจักเรียก 32 ขวัญเจ้าหล้าพ้อมมาก่อนเทอะแล

ธรรมอนิสงห์ข้าวจีข้าวหลาม

นะโมตัสสะภะคะวะโต อะระหะโตสัสมมา สัมพุทฺธัสสะ

หน้า 1 เอกัสมิง สะมะเยนะภะคะวา สวาวัตตติ ยังวิหะระติ เขตะวัณเณอานาถะ ปิน
 ดิ กัสสะ อารามเมตฺตะระ อารัมภะ คาถาสิ กิระตังจักจรัมานี้ยังมีในกาลครั้งหนึ่ง สัพพัญญูพระ
 พุทธเจ้าแห่งเราเมื่อยังทรงมานอยู่สำราญในป่าเดวันณะอารมอันเป็นมีเหตุแล้วพระก็เทศนา ใน
 กาลนั้นยังมีทุกขะตะผู้หนึ่งอยู่ในเมืองสาวัตถีเทียบร ยอมรับจ้างหากินเพื่อเลี้ยงชีวิตของตนก็ยังมี
 อยู่วันหนึ่ง ไปรับจ้างได้ข้าวสารมาประมาณแฉ่งหนึ่ง (กะจาดหนึ่ง) แล้วมันก็มาเคื่องในใจว่า ภู
 จะกระทำอย่างใดจว่าอัน อุจกัณฐ์หรือเอาหุง ดังนั้นอาหารกับข้าวก็ไม่มี ภูก็เท่าควรเอาใส่ใน
 บอกไม้ จะเอาไปถวายแก่พระพุทฺธเจ้าข้าว่าอันมีก็ไปแสวงหากะบอกไม่ได้มา 6 กระบอก แล้วก็
 เอาข้าวสารใส่ในบอกไม้เต็ม 6 ป้อง แล้วจพถึงอรุณรุ่งเข้าม้นก็เผาให้สุกแล้วมันก็มาขุดมาหลา
 ให้ดีแล้วมันก็เอาไปถวายให้เป็นทานแก่พระพุทฺธเจ้าแล้วพระพุทฺธเจ้าก็รับเอาของทานของชายตูก
 ขะตะผู้ นั้นแล้วพระพุทฺธเจ้าก็

หน้า 2 เอาฉันนั้นและ ส่วนมหาอนันตะเถระเจ้าเห็นพระพุทฺธเจ้ารับเอายังทานของทุกขะ
 ตะผู้ นั้น ดังนั้นจึงไหว้พระพุทฺธเจ้าว่า ภันเตพะคะวา ข้าแต่พระพุทฺธเจ้ายังกับรับเอาชาย ทุกขะตะ
 ผู้ นั้น อันทุกอันยาก นี่ชาเมื่อนั้นพระพุทฺธเจ้าก็จึงกล่าวกับมหาอนันตะเถระว่าดูราอนันตะนักบวช
 เป็นต้นว่าสัพพัญญูพระพุทฺธเจ้า และพระประเจกพุทฺธอรหันตะเจ้าทั้งหลาย ในกาลครั้งก่อน
 เทียนยอมว่าอัน รับเอายังทานของผู้ันทุกขัไว้สิ่งเดียว และพระประเจกเจ้าทั้งหลายครุนก็รับ
 เอา แห่งคนฝูงดเอนทางพระพุทฺธเจ้าว่าภันเตภะคะวา ข้าแห่งพระพุทฺธเจ้าในปัจจุบันนี้ ผู้ข้าก็
 เห็นเท่านั้นและ ในกาลอันล่วงแล้วไปก็ไม่ปรากฏแก่ผู้ข้าทั้งหลายเลย และขอพระพุทฺธเจ้าจงนำ
 มายังอึดตเมื่อก่อนนี้มาเทศนาให้ปรากฏแก่ผู้ข้าขนาดนี้ด้วยเถิด

หน้า 3 พระพุทฺธเจ้าได้นำเอาอดีตที่ผ่านไปแล้วมาเทศนาดังนั้นจึงเทศนาว่าอดีตกาล
 พารานะสียังพรหมทัตไตระชะระชังกาเลสี อิติมานะโววิหะระติ เขตะวัณเณ อะโหสิ ดังนั้นเป็นต้น
 ว่า ดูราอนันตะในกาลอันผ่านไปแล้ววันหนึ่งยังมีพญาตนหนึ่งชื่อว่าพรหมทัตเตวราชสมบัติอยู่ใน
 เมืองทาระนะสี ก็ให้คนทั้งหลายผัดเปลี่ยนกันเข้ามารักษาคุ้มครองแห่งตนทุกเมื่อและในกาลนั้น
 ยังมีชายผู้หนึ่งอยู่ในชนบทนอกเมืองที่นั่นหั้นและ ยังมีในวันหนึ่งชายมานะวะผู้ นั้นเมื่อรักษาพญา
 ในเวียงทั้งวันแห่งตนแล้วก็อำลา พญามหาธิอยู่คือว่าบ้านเรือนแห่งตนนั้นและ ในกาลนั้นยังมี
 พระประเจกเจ้าทั้งหลาย 7 ตน อยู่ในถ้ำนั้นระกันภา อันมีภูเขาคะนะมาณะนะในอิสะหนเหนือ

(คือทิศเหนือ) สดส่องมาลงภาคเพื่อจักเดินมาเอาข้าวบิณฑบาตร เมื่อนั้นก็ลงมายังในโรงอันมี ไกล่หนยังพระประเจ็กเจ้าทั้งหลายก็มีใจยินดีมากนัก

หน้า 4 ก็วางบาตรลงออกจากบ้านนั้นก็เข้าไปไหว้ พระประเจ็กเจ้าทั้งหลายว่าภันเต พระประเจ็กพุทธข้าไหว้พระประเจ็กเจ้าทั้งหลายจงจักพักอยู่ในผานะที่นั่นก่อนเกิด ว่าอย่างนั้นแล้ว ชายผู้นั้นก็ไปพิจารณาหาเอาไม้กวาด 7 ป้อง ก็มากระทำเอาข้าวสารใส่แล้วก็เผาให้สุก พอสุกแล้วก็นำมาขูดมาเหลาให้ดีแล้วก็น้อมไปถวายให้เป็นทานแก่พระประเจ็กเจ้าทั้งหลายไม่เท่านั้นอย่างเดียว ชายผู้นั้นก็ไปหาพื้นมาเผาดังให้เป็นก้อนถ่านให้พระประเจ็กเจ้าทั้งหลายไม่เท่านั้นอย่างเดียว ชายผู้นั้นได้ให้ข้าวใส่ในบอไม้ และพื้นให้เป็นทานแก่พระประเจ็กเจ้าทั้งหลายก็ชื่นชมยินดีมากนัก ก็ได้กระทำบิณฑบาตประฐานต่อหน้าพระประเจ็กเจ้าทั้งหลายดังนี้ ด้วยอนิสงฆ์แห่งทานของข้าทั้งหมด ผู้นี้ให้เป็นปัจจัยแก่ข้าด้วยเกิดไปต่อเท่าฐนิประการกันข้าตายจากชาตินี้ จงให้ข้าได้ไปเกิดบนชั้นฟ้าชื่อว่าตูลิดาเสวยสมบัติทั้งหลายมากนักจะมีแก่ข้า ประการหนึ่งข้าเกิดมาชาติใดให้ข้ามีเดชะอนุภาพมากนัก กรรมฐานเป็นคนทุกไร่เชิญใจ

หน้า 5 ผู้นี้ขอเป็นประใจแก่ข้าไปต่อเท่าข้าสุณิพานกันข้าตายจากชาติอันนี้จึงให้ข้าได้เกิดบนชั้นฟ้าตูลิดาให้ได้เสวยสมบัติมากนัก จงมีให้แก่ข้าเกิดประการหนึ่งกันข้าเกิดมาชาติใดขอให้ข้ามีเดชะอนุภาพภาวนากรรมว่าเป็นต่ำต้อยเป็นคนทุกไร่เชิญใจนั้นขออย่าให้มีแก่ข้าทุกชาติเกิด ชายผู้นั้นก็ภาณาดังนี้แล้ว พระประเจ็กเจ้าตนแก้วกล้าข้าก็จักอนุโมทนาถึงทานแห่งชายผู้นั้นก็กล่าวว่าดังนี้ว่า อีสิตัง ปะถิตังตุมหากังขิเบวสมัจฉินตุ สังกัปปาจันโทปิณะระโสยาถามานี โชติระโสเยถาดังนี้ ว่าอุปาสิกาอันว่าความปรารถนาแห่งทานอุปาสิกาอันว่าความปรารถนาแห่งทานอุปาสก หากมีด้วยประการสันโดถ์จึงให้มีความอุดมสมฤทธิ์ทั้งหมดเสมือนแก้วมณีโชติแห่งพญาจักรัตราษ อันความปรารถนาของอุปาสกจะทั้งหมด ก็จงอุดมสมฤทธิ์ทุกประการเป็นเช่นนั้นเกิด พระประเจ็กเจ้ากันอนุโมทนา

หน้า 6 ซึ่งทานแห่งชายผู้นั้นแล้วกันขึ้นผืนอยู่อากาศมาราศมีอันรุ่งเรืองงามมากนัก เสมื่อดังพระอาทิตย์ อันเสด็จออกมาจากทิศตะวันออกนั้นแล้วก็ไปตามวิสัยแห่งตน และส่วนมานะผู้ผู้นั้นก็มีใจชมชื่นยินดีมากนัก ก็เลิกอันธุลีขึ้นตั้งขม่อมนอนมัสการไหว้พระประเจ็กเจ้าทั้งหลาย แล้วก็ดูไปกันว่าสุดสายตาแห่งตนแล้วก็ยกเอาหาบใส่ป่าของตน แล้วก็มาถึงเรือนแห่งตน และอัประ ภาเค แต่นั้นมาภายหลัง ชายผู้นั้นก็รู้สึกถึงทานแห่งตน ใช้ด้วยคำว่า"สุธินังนะวะตะเมทานังทาน" อันญได้ให้ทานนั้นแล้ว นั้นเป็นการอันควรให้ทานแท้และก็มีอันและ ชายผู้นั้นก็อยู่ไปตามอายุแห่งตนกันเมื่อยอายุจติตาย ก็ได้ไปเกิดบนชั้นฟ้า ชื่อว่า ดาวะติงสา มาเสวยสมบัติมากนัก มีนางฟ้าหกพันเป็นบริวารก็ดีดลีสตีเปาตริยะะ 4 ประการเป็นธิปในกาลทุกเมื่อ และ

ชายผู้นั้นก็เดินไปมาในวัดตะสงสาร เกิดมาชาติใดก็ได้ เกิดอยู่ในสงคาท้าวพญามหาภักษัตริย์ และเชื้อคะหะบดี เศรษฐีมีข้าว

หน้า 7 ของมากนัก มีเตชะอานุภาพก็มากนัก และในเมื่อพระตะภากะตะ ก็ได้มาเกิด เป็นกะนะส่วนชายผู้นั้นก็ได้มาเกิดอยู่สกุลอันมีข้าวของมากนักแล้ว ก็ออกมาบวชในศาสนา ประกฎได้ชื่อว่าอะชีสะในกาลบัดนี้ และอนันตะดูราอนันตะทั้งหลายหญิงชายผู้ใดได้ให้ข้าวจีข้าว หลามให้เป็นทานนั้นก็ได้อานิสงเป็นดังชาติผู้หนึ่งได้ให้ข้าวจีบ้านหนึ่งมาเป็นทานนั้นแท้และ ในกาล อันผ่านพ้นไปแล้วยังมีนางทาสข้าหญิงแห่งเศรษฐีผู้หนึ่งและส่วนว่า เศรษฐีผู้นั้นเจตนาธรรม ความดีมากนักกันว่าหนึ่งข้าวสุกแล้ว ก็เอาไปไว้ที่เรือนพ่อว่ากล้านางทาสข้าหญิงผู้นั้นขโมยเอาไป กิน และยังมีในวันหนึ่งนางทาสผู้นั้นตื่นขึ้นมาหนึ่งข้าวแต่เข้ากันว่าหนึ่งสุกแล้วก็ปั้นทอดเหนื่อถ่านไฟ แล้วก็เอาห่อผ้าสะไปไว้ก็เอาไอน้ำขึ้นตั้งบนปากแห่งนางก็ไปถึงทำน้ำเพื่อจะดักเอาน้ำที่น้อยแลแะ ใน กาลนั้นอันเลี้ยงอายุไซแห่งตนพระประเจกเจ้าแล้วกันนุ่งผ้าคุมผ้าแล้วมือถือบาตรก็ย่องมาอยู่ที่ ไกลนางผู้นั้น ส่วนว่านางทาสผู้นั้นเล็งเห็นพระประเจกเจ้าก็มีในยินดีมากนัก คิดในใจว่าพระ ประเจกเจ้ามาอยู่ในที่นี้ อาศัยซึ่งไม้สัพันและน้ำล้างหน้าอันจาอุบหน้ารู้ว่าใครซึ่งอาศัยซึ่งข้าวจีบ้าน นี้อันจา ว่านั้นแล้วนางก็เอาข้าวจีบ้านนั้นทูลใส่หิ้วเข้าไปให้เป็นทานแก่พระประเจกเจ้าแล้วพระ ประเจกเจ้าก็เปิดฝาบาตรรับเอาข้าวจีบ้านนั้นแล้วก็กล่าววว่า ภันเตดูรา นางถ้ามักฟากนางของนางมี ไนใจด้วยประการสันโด ก็จงให้สัมฤทธิ์ผลทุกประการด้วยเถิด แล้วก็ให้ข้าวก้อนนั้นขึ้นเต็มบาตร ก็ด้วยอานุภาพแห่งตน ให้นางเล็งเห็นให้ได้มีในขมชื่นยินดี แล้วพระประเจกเจ้าก็ยกขึ้นสู่ อากาศก็กระทำพระบาททั้ง 2 เยียบจับขึ้นสู่เมฆาแล้วไปตามสิวสัยของตน ส่วนว่านางทาสผู้นั้น ก็มีใจชื่นขมยินดีมากนักก็ไหว้พระประเจกเจ้าแล้วก็ดักน้ำใส่ในไหเมื่อนั้น วนว่าเศรษฐี 2 คนผัว เมียนั้นก็ดำรำไรว่าข้าหญิงผู้ร้าย มึงไปดักน้ำเป็นอันเนิ่นนานเป็นอย่างไรจา เมื่อนั้นนางทาสนาง ทาสผู้นั้นก็กล่าวว่า ข้าแห่งเศรษฐีเจ้าข้าก็ได้ให้ข้าวปั้นเป็นทานแก่พระประเจกเจ้าให้ท่านกินเป็น ทาน เศรษฐีก็ไม่ฟังก็ได้ตีสนางทาสผู้นั้นให้เสียชีวิตไปนั้นและนางทาสผู้นั้นก็จตุตติยาไปก็ได้ เมื่อ ไปเกิดบนชั้นฟ้าชื่อว่า ทูสิดา และสวยสมบัติมากนัก

หน้า 9 ก็ด้วยอานิสงอันนางได้ให้ข้าวจีเป็นทานนั้นก็มิและอนันตะดูราอนันตะบุคคล หญิงชาย ผู้มีใจเลื่อมใสศรัทธาให้ข้าวจีข้าวหลามเป็นทานแก่พระพุทธรเจ้า พระธรรม พระภิกษุ สังฆเจ้า พระประเจกเจ้าก็ดีได้อานิสงมากนัก และในกาลเมื่อฤดูหนาวดังนั้น บุคคลทั้งหลายก็ไม่ ควรว่าจักได้เป็นตาเป็นนัยสักครั้ง และพร้อมไปเกิดในสกุลท้าวพญา สกุลมหาเศรษฐี สกุลพ งาม สกุลอันมีข้าวของมากนัก และดูราอนันตะบุคคลผู้ใดได้ให้พื้นและไฟเป็นทานในฤดูหนาว ดังนั้นก็สัมฤทธิ์ตามความปรารถนาทุกประการ ดังครูพระตะภากะตะ เป็นเทศนาวิชาเนในเมื่อ

แล้วธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้า ส่วนว่าบรรณสัตว์ 4 จำพวก คือว่า ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ทั้งหลายก็รับเอาธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าก็ได้อยู่ในธรรมวิเศษทุกประการตามบุญญาธิการแห่งตนอันได้กระทำมาแต่ก่อนก็มี วันนั้นและขียาอันกล่าวยังอานิสงส์อันได้ให้ข้าวจีข้าวหลามพื้นไฟเป็นทานก็บังคมสมเริงเสด็จ

ย่ำขวัญข้าว วัดพวงด้าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1. นโมตัสสสุ วิถีम्मเทนามหารชคเตนมะนาริ ตทาภาเลทายกาตทา พุทโนมามิชชมพุทปิเปมอวารสวักกะอฏฐาทโสตทาภาเลนมะอะโหสิ สารโวฟังสัมปฐิตังหลายนางจักฟังยังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าวันนีเฑอะ ตทาภาเลยังมีในกาลสมัยคามา สัตถาสัพพัญญูพระพุทธเจ้าแห่งเราก็นั่งอยู่เหนือแท่นแก้วปลั่งการในราชคชนครก็เทศนาธรรมแก่หมู่คนและเทวบุตรเทวดาทั้งหลาย มีท้าพระยาร้อยเอ็ดหัวเมืองเป็นประธานกับทั้งบริษัททั้ง 4 จำพวกก็พร้อมกันฟังยังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าก็เป็นอันคัดคังคั่นเต็มอยู่ในเมืองราชคชนครที่นั่นก็มีหั้นและตทาในกาลนั้นยังมีเม็ดข้าวอื่น ๆ กลายกลับเพศเป็นคนก็ยืนอยู่ท่ามกลางหมู่คน และเทวบุตรเทวดาอินทพรหมและท้าวพระยาครุฑ และพญานาค ท้าวจตุโลกทั้ง 4 อันมาพร้อมกันฟังยังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าก็เป็นอันยิ่งยศจัดเจือกันเต็มทุกที่ทุกแห่งก็มีใจอัน
2. อ่อนน้อมบไหว้ตั้งใจสักระบุชายังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าหั้นและตทาภาเลในกาลละเมื่อนั้น อันว่าพระยาอินททา พระยาพรหม ท้าวจตุโลกทั้ง 4 พระยาคุช พระยานาค ไชยวรและเทวบุตรเทวดาหมู่คนทั้งหลายอันมากนักเขาก็กมาเล็งหั้นยังย่ำขวัญข้าวผู้้นอันยืนท่ากลางหมู่คนและเทวบุตรเทวดาทั้งหลายกันนั้นเอ มิงพ้อยมีชื่อดังฤา มิงเป็นคนฤา รู้ว่าเป็นเทวบุตรเทวดาทั้งหลายฤาว่าเป็นยักษ์ อารักษ์ รักษาบ้านเมืองที่นี้ อันชฤา มิงพ้อยมายืนอยู่กลางหมู่คนทั้งหลายฉนั้นชามิงนี้พ้อยบให้วันบครบยำแยงสักระบุชายังสัพพัญญูพระพุทธเจ้าเหมือนดังตทุทั้งหลายนี้ชา มิงบอรู้ว่พระพุทธเจ้านี้ประเสริฐกว่าโลกทั้งมวลอันชาฤา ยามนั้นส่วนอันว่าย่ำขวัญข้าวก็กล่าวตอบยังคำแห่งเทวบุตรเทวดาทั้งหลายและอินทพรหมและท้าวจตุโลกทั้ง 4 นั้นว่าดังนี้ดูราเพื่อนทั้งหลายอันว่าคุนี้ก็เป็นอันประเสริฐกว่าโลกัสส
3. แก่โลกทั้งมวลแท้และแม้ว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายฝูงอันนิพพานไปฉลัวก็ดี คุนี้ก็หากเป็นใหญ่แก่เขาทั้งหลายเลี้ยง และยามนั้นเทวบุตรเทวดาอินทพรหม ท้าวจตุโลกทั้ง 4 คุช นาค ไชยวร กุมภกันท์ คันธนาถก็พร้อมกันดิเตียนนินทายังย่ำขวัญข้าวผู้้นไปชูแห่งชูที่เป็น อันขวัมเขือกเขือกเป็นโกลาหลทั่วไปในเมืองราชคชนครที่นั่นทั้งมวลหั้นและ ตทาในกาลนั้นส่วนอันว่าคนเทวบุตรเทวดาอินทร์ พรหม และท้าวจตุโลกทั้ง 4 ก็พร้อมกันเมื่อไหว้สัพพัญญูพระพุทธเจ้าว่ากันเตภควา ข้าแต่สัพพัญญูพระพุทธเจ้าตนมีมหากรุณายังมีญิงผู้ 1 ชื่อว่าย่ำขวัญข้าวว่าอันก็มายืนอยู่ในท่ากลางหมู่คนทั้งหลายอันมากนักมาฟังยังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าอันแก่ไยยังธรรมเทศนาอภิธัมมา 7 คัมภีร์ มีพระอภิธรรมเป็นต้นในชะอุ่มแก้วลือปากแห่งพระพุทธเจ้าหั้น

และย่ำขวัญข้าวผู้้นกล่าว่าคุณนี้เป็นใหญ่กว่าพระพุทธเจ้า และสูทำนทั้งหลายควรรมาไหว้คุณแท้ และย่ำขวัญข้าวผู้้นก็กล่าว่าฉันนี้และ ต่สุดวาคันว่าพระพุทธเจ้าได้ยินคำฉันนั้นก็รำเพิง

4. ดุยยังอดีตแห่งตนก็บ่อรู้บ่อหันยังบุคคลผู้ใดจักประเสริฐว่าคุณนี้ก็หาบ่อได้สักคนและ อหั้นว่าศาสนาอันยังเกิดมาในชาตินี้เสียไรก็ประเสริฐกว่าโลกทั้งมวล และในกาละนั้นสัพพัญญู พระพุทธเจ้าก็ร้องเออมาหาอนันเถรตนเป็นผู้อุปฐากแห่งคูทำนจ่งไปเรียกร้องฝ่าขวัญข้าวผู้้นมาสู่ สำนักคุณลันนิกเถอะ ในกาละนั้นมหาอนันเถรจึงลุกไปร้องเรียกยังย่ำขวัญข้าวผู้้นมาว่า ภเท ดูรามิงจ่งไปสู่สำนักพระพุทธเจ้าบัดนี้เถอะ สัพพัญญูพระพุทธเจ้าก็ใช้คุณมาเรียกร้องมิงไปสู่สำนัก บัดนี้เถอะ ในกาละยามนั้นย่ำขวัญข้าวก็ไปชอมมหาอนันเถรเจ้าไปสู่สำนักพระพุทธเจ้าหันและ พระพุทธเจ้าจึงถามว่ามิงเป็นดังถามมิงพ้อยบ่อไหว้คุณคุณพระตถาครนี้ชา มิงนี้ลูกแต่ที่ใดมานั้นชา มิงนี้อยบ้านเมืองที่ใดมา และมารอดที่นี้อันชาย่ำขวัญข้าวผู้้นกล่าว่าตอบว่าคุณบ่อลูกแต่ที่ใดมา และสวนอันว่าคุณนี้ก็อยู่ในเมืองที่นี้และก็บ่อควรไหว้พระพุทธเจ้าแท้และเท่าควรสูทำนทั้งหลายมี พระพุทธเจ้าเป็นประธานกล่าว่า

5. อินทราพรหม คุท นาค ทั้งหลายทั้งมวลก็เท่าควรไหว้ยังคุณแท้และสวนคุณนี้ก็มี คุณแก่สูทำนทั้งหลายมากนักแท้และที่นั้นพระพุทธเจ้าก็รำเพิงเอาอดีตตะวันล่วงแล้วแต่ภายหลังก็ บ่อรู้บ่อหันที่มันเป็นใหญ่สักวันและพระพุทธเจ้าจึงกล่าว่าเรานี้อหากเป็นใหญ่กว่าคนและเทวบุตร เทวดา อินทราพรหม นาค ไศวร ทั้งหลายมาไหว้คุณสิ่งเดียว และพระพุทธเจ้ากล่าว่าคุณนี้มีคุณ เหลือกว่าคนทั้งหลายแท้ และย่ำขวัญข้าวก็ข้ากล่าว่าตอบว่าคุณเป็นใหญ่เหลือเสียกว่าโลกทั้งมวล และจึงบ่อไหว้พระพุทธเจ้าและทำนบ่อรู้รำเพิงยังคุณแห่งคุณวันชาฤว่าอันพระพุทธเจ้าก็ข้ากล่าว่า ตอบว่าคุณนี้ระลึกคิดถึงยังคุณแห่งทำนด้วยผญาแห่งคุณก็บ่อรู้บ่อหันคุณมิงไหนว่าอันยามนั้น ย่ำ ขวัญข้าวก็กล่าว่าตอบว่า ยิวาทำนบ่อรู้คุณคุณแท้และดังอัน คือ ทำนจ่งค้อยพิจารณาหื้อรู้เมื่อหน้า เถอะ ยามนั้นพระพุทธเจ้าก็พิจารณาด้วยญาณผญาแห่งตนแท้ และดังอันก็มักใคร่หื้อเป็นเหตุแก่ ธรรมเทศนาแห่งตน และตทาในกาละนั้นย่ำขวัญข้าวก็พ่ายหนีเสียเมืองชมพูทวีปเรานี้นานได้ 16 ปี

6. หนีไปสู่อาสาภายด้าที่ลับที่มีดบ่อรู้จักกลางวันและกลางคืนนั้นและตทาในกาละนั้นอันว่า คนทั้งหลายในชมพูทวีปทั้งมวลตั้งแต่ชมพูทวีปเรานี้ขึ้นถึงภควาพรหมก็เป็นพุทธภักย์อันอยากน้ำ กลันข้าวก็มีและอันว่าสัตว์และคนทั้งหลายก็เป็นอันตายอยากน้ำกลันข้าวมากนักเลี้ยงกาละนาน นักก็มีและจักหาข้าวเม็ดเดียว ก็บ่อมีในชมพูทวีปเรานี้ยามนั้นชมพูทวีปทั้งมวลก็เป็นขั้วม เชือก เยือกไกลาหลามากนัก ด้วยอันตายอยากน้ำกลันข้าวนี้ก็มีและในกาละนั้นอินทราพรหมและท้าว จตุโลกทั้ง 4 จึงพร้อมกันเมื่อไหว้พระพุทธเจ้าว่าภันเตภควาข้าแต่สัพพัญญูพระพุทธเจ้าบัดนี้สัตว์

และคนทั้งหลายในชมพูทวีปทั้งมวลก็ตายอันอยากน้ำกลืนข้าวมากนัก บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายขอ
สัพพัญญูพระพุทธเจ้าจงเอ็นดูคุณณาผู้ข้าทั้งหลายด้วยอันตายอยากน้ำกลืนข้าวนี้แต่เทอะ ขอจง
ไผดยังผู้ข้าทั้งหลายหื้อได้กินได้บริโภคน้ำแต่เทอะว่าอัน ตถาในกาละเมื่อนั้นสัพพัญญูพระพุทธเจ้า
เลงดูก็ระนึกรู้ยังอติตถาภายหลังนานได้อสงไขยปลาย

7. แสนมหาภิณชีจึงได้ตรัสสนาสนาผู้ข้าทั้งหลายเป็นพระนั้นและ ส่วนสัพพัญญูพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
แต่ก่อนก็ตถาคตนันก็ตถิกเท่าได้บริโภคน้ำนี้และ ก็จึงได้สร้างบารมีก็ได้หื้อทานข้าวน้ำบริโภคน้ำ
อาหารนี้จึงได้ชื่อว่าตรัสสนาสนาผู้ข้าทั้งหลายเป็นพระโปรดปัญสัตว์ทั้งหลายก็ด้วยผลบุญอันได้หื้อ
ทานยังข้าวน้ำโภชนะอาหารนี้และ สัพพัญญูพระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยฌณาแห่งตน อันว่าข้าวน้ำ
โภชนะอาหารคั้นว่าคนทั้งหลายบ่อได้กินบ่อได้บริโภคน้ำก็จึงจักตายเลี้ยงชุกนชะและ บัดนี้ยาขวัณ
ข้าวก็พ่ายหนีเสียเมืองชมพูทวีปเราแล้ว บัดนี้ก็เป้นทุกขเวทนาด้วยอันอยากน้ำกลืนข้าวชะและ
คนทั้งหลายก็จักตายมากนักและสัพพัญญูพระพุทธเจ้าก็รำเพิงว่าสันนี้และบัดนี้ตถาคตเอ็นดู
ณายังสัตตโลกทั้งหลายและควรดูไปชอมหายาขวัณข้าวแต่อันพ่ายหนีเสียชมพูทวีปเราแล้วหื้อพิก
พอกคั้นมาชะและอทะในกาละนั้นสัพพัญญูพระพุทธเจ้าก็เอาผ้าสังฆาฏีแห่งตนสมมติหื้อเทศน
ธรรมต่างตนในแทนแก้วแห่งตนก็มีวันนั้นและ

8. ในกาละนั้นคนและเทวดาก็เล็งดูยังผ้าสังฆาฏีในแทนแก้วบัลลังการก็เสมอเหมือน
พระพุทธเจ้าเทศนาธรรมในท่ากลางหมู่คนและเทวดาทั้งหลาย พระพุทธเจ้าก็ออกไปจากวิหารที่
นั้นแล้วก็เสด็จลงประมาณลัดมือเดียวก็ไป 1 รอดคองเวจีภายต่ำหั้นและก็ป้นยาขวัณข้าวในที่นั้นก็
เข้าไปสัสสกายต่ำหั้นที่มีดมัว บรูจกกลางวันกลางคืนหั้นและสัพพัญญูพระพุทธเจ้า จึงไปหับยา
ขวัณข้าวในที่นั้นหั้นและพระพุทธเจ้าจึงเมตตาร้องเรียกด้วยคาถาว่า ทะเหเอหิเอหิอาคัจเฉยยะ
อาคัจฉานิ เสดตุตติตถนหิตี ดังนี้ ยามนั้นสัพพัญญูพระพุทธเจ้าก็กำเอาแขนและมือยาขวัณข้าวผู้
นั้นได้แล้วก็เอาพกผ้าแฉ่งผ้าสังฆาฏีแห่งตนแล้ว พระพุทธเจ้าก็เสด็จมาสู่ชมพูนี้แล้วกับลงไว้ในมือ
1 หั้น และพระพุทธเจ้าก็นั่งชันข้าวหั้นและคั้นว่าฉันแล้วพระพุทธเจ้าก็เล็งดูยาขวัณข้าวผู้นั้นก็พ่าย
หนีไปอยู่ที่เค้าไม้ใหญ่ที่ 1 หั้นและพระพุทธเจ้าก็เรียกร้องเอาด้วยคาถาถ้วน 2 ว่าโกสัชช

9. ทานมตตมัม ตัสมาภิกขยานะอิตติ ดังนี้ พระพุทธเจ้าก็จับยับเอาได้แล้วยามนั้นยาขวัณ
ข้าวผู้นั้นก็ยอมมือในว่า ภัณเตภควา ข้าแต่สัพพัญญูพระพุทธเจ้าส่วนว่าข้านี้ก็หื้อเป็นคุณแก่สัตต
โลกทั้งหลายแท้และแม้ว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ก่อนอันหมิ่นตน แสนตน ล้านตน ก็ได้กิน ได้
บริโภคน้ำยังข้าวน้ำโภชนะอาหารนี้แล้วก็จึงได้ตรัสสนาสนาผู้ข้าทั้งหลายเป็นพระโปรดโลกทั้ง 3 ชะ และ
อันตนข้านี้ก็พำเป็นดังพรานป่าทั้งหลายอัน อันมาของเอाप่านั้นและอันว่าสัตตโลกทั้งหลายมาค
องเอาโลกิยะและ โลกุตระกูลสร้างบารมีก็ยังได้หื้อข้าอันนี้เป็นทานก็จึงได้ถึงนิพพานเจ้าแท้และ

ย่าขวัญข้าวกล่าวคำเท่านั้นแล้วก็จึงกลายเป็นเม็ดข้าวตั้งเท่าหั้นและ ตทาในกาละนั้นพระพุทเจ้าก็นำเอาเม็ดข้าวมาหื้อแก่คนและเทวดาทังกลายหื้อสร้างแปงข้าวไว้ใสนาธุแห่งอุที่หั้นและในกาละเมื่อนั้นอันว่าชมพู่หวิปทั้งมวลก็เป็นอันจำเรญก้านกุงรุ่งเรื่องด้วยข้าวของสมบัติมากนักหาอันความอันจักอยากรักน้ำกลั่นข้าวบ่อได้ตราบจนถึงทุกวันนี้บัดนี้คนทั้งหลาย

10. ก็ยู่ห่างได้กินได้บริโภคและอยู่รักษาตลกันทานไปไ้ ๆ หั้นและในกาละนั้นพระพุทเจ้าก็กล่าวว่อันนี้สูท่นทังกลายก็จุงตคแต่งเร่งดาวยังเครื่องสักระบูชาด้วยข้าวตอกดอกไม้อ่าเทียนมาเรียกร้องเอาพิกคีนมาเหมือนเก่าเทอะ พระพุทเจ้าก็หื้อคนทังหลายเรียกร้องด้วยคาถาบทนี้ว่า
ขโยมาบโย เมยน์มาจโกจิอุบัทโว ทัญญะทัญญาคะรานิ ปวสัมตี ธนะ ยัยย สยะถาฆาเรตโรโย
มาวโยฉณห์ มาจโกจิอุบัทโว ยะธนะรานะ ปลันตุอุครัสสยถาคะเร มาชะโผมาวะโผมาวะโย
มัยหฺรมาจโก จิอุพทโหมบัณณะปวสัตุวราชีโนติมาฆโผมาวโยโดธมาจโกยะ อุบัทเวกัจญจวรส
โสธาคัจฉมเยยะ ธาคัจฉาหิตฐาหิ ดังนี้ บ้านใดเมื่อใดก็ดีอันเป็นทุพภิกขภัยอยากน้ำกลั่นข้าวนั้นจุง
แต่้มเขียนยังอัมย์ขวัญข้าวอันนี้แต่้มเขียนด้วยตนกัตี จ้างทานผู้อื่นหื้อแต่้มเขียนกัตี แล้วบูชาเอา
ด้วยวัตถุข้าวของเงินคำสมบัติข้าว

11. ตอกดอกไม้อ่าเทียน ตามเจตนาศรัทธาและตามชกุลผู้น้อยผู้ใหญ่ ในวันบครบย้าแยง
แต่งตั้งสักระบูชา คั้นว่าเทศนาในฐานะที่ใดกัตีในบ้านในเมืองในเรือนกัตีก็จัดก้านกุงรุ่งเรื่องด้วย
วัตถุข้าวของเงินคำสมบัติตราบห้าพันพระวัสสนี้ชะ และบุคคลผู้ใดได้แต่้มได้เขียนและได้สักระ
บูชาด้วยสัจจคารวะและครบย้าแยงแท้ค้ายตั้งถาบุคคลผู้นั้นแน่ว่าเกิดมาในภาวะชาติใดกัตี
ม่อห่อนว่าจักอยากรักน้ำกลั่นข้าวสัถภาวะชาติ และแน่ว่าชาตินี้จักประกอบไปด้วยสมบัติ และมี
ที่มาอายุวันณะ สุขะ พละ ลาภ สการมากนัคและอื่น 1 ก็เป็นที่รักจำเรญใจแก่หมุ่นคนและ
เทวดาอินทราพรหมทังหลายยอมนำมายังข้าวของเงินคำมากนัค หื้อบุคคลอันปฏิบัติอุปัธยากรัก
ษายังธรรมดวงนี้ชื่อว่าย่าขวัญข้าวนี้บ่ออย่าชะและสัพพัญญูพระพุทเจ้าเทศนาธรรมอันนี้ดังอัน
ภิกขุและอุบาสก อุบาสิกา ตามบุญสมภารอันได้ตคทิกการมาแต่บุพชาติหลัง

12. เมื่อก่อนก็มีวันนั้นและส่วนว่าเทวบุตรเทวดาพระยาอินทา พระยาพรหม ท้าวจตุ
โลกทัง 4 กุมภันท์ ครรรณา ก็สั่งอำลาพุทเจ้าแล้วก็ยกคัลล่ายล่ายจากที่นั้นก็ไปสูที่อยู่แห่งตนกั
มีวันนั้นและส่วนพระยาอินทาก็ขึ้นไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้าดาวตติสา สวรรคเทวโลกอันเป็นที่อยู่แห่งตนกัมี
วันนั้นและขียาอันเทศนาธรรมอันชื่อว่าย่าขวัญข้าวก็สมเร็จสะเด็จ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายขวัญฟ้า ศรีประพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	28 มิถุนายน 2512
ประวัติการศึกษา	ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2534
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ.2535 - พ.ศ.2537	ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ บริษัท มติชน จำกัด
พ.ศ.2537	เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล บริษัท Third Wave Broadcasting จำกัด
พ.ศ.2537 - พ.ศ.2540	ผู้เขียนบทสารคดีโทรทัศน์ บริษัท แปซิฟิก อินเตอร์คอมมูนิเคชั่น จำกัด
พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน	อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่